

5-7 april

Debatter m. m.

Fredagen den 7 april

	Sid.
Svar på interpellation av herr Hedblom ang. verksamheten vid Stockholm University Institute for English-Speaking Students	5
Om ändrad tidpunkt för allmänna val	10
Talmännens rösträtt	12
Anslag under sjätte huvudtiteln:	
Beräkningen av vissa väganlag	15
Vägunderhållet	21
Om statsanslag till en ny bro mellan Stockholm och Lidingö	22
Bidrag till byggande av enskilda vägar	24
Bidrag till vatten- och avloppsanläggningar	25
Utökning av personalen vid statens bilinspektion	29
Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning	31
Driftbidrag till statens järnvägar	36
Vissa anslag under åttonde huvudtiteln:	
Om inrättande av en personlig professur i arbetsfysiologi för med. dr Nils Lundgren	39
Seminarier för huslig utbildning	40
Om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.	42
Viss ändring av nöjesskatten för biografföreställningar, m. m.	51
Reglering av riksbankens sedelutgivningsrätt	53
Om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.	54
Mödrahjälpen	61

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 7 april	Sid.
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, om ändrad tidpunkt för allmänna val	10
— memorial nr 13, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen	12
Statsutskottets utlåtande nr 6, ang. utgifterna under sjätte huvudtiteln (kommunikationsdepartementet)	15
— nr 45, angående underskott å statens järnvägars fond	39
— nr 42, ang. anslag under åttonde huvudtiteln till övnings- och yrkesläroarbildning	39
— nr 44, ang. ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm	41
Bevillningsutskottets betänkande nr 28, ang. avskrivning å maskiner och inventarier, som ingår i rörelse	42
— nr 35, om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.	42
— nr 36, om viss ändring av nöjesskatten för biograföreställningar, m. m.	51
Bankoutskottets utlåtande nr 16, ang. riksdagsledamöternas bostadsfråga i Stockholm	53
— memorial nr 17, ang. användande av riksbankens vinst för år 1960	53
— utlåtande nr 18, ang. särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.	53
— nr 19, om statsanslag i vissa fall till politiska partier	54
Andra lagutskottets utlåtande nr 15, om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.	54
— nr 25, om skyndsamt förslag rörande mödrahjälpen	61
— nr 28, ang. omreglering av vissa livräntor, m. m.	62
— nr 29, om viss fråga rörande samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och den allmänna sjukförsäkringen	62
— nr 30, om karenstiden i fråga om sjukpenning för de yrkesskadeförsäkrade vid samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen	62

Onsdagen den 5 april

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollen för den 21, 22 och 24 nästlidne mars.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Augustsson* under minst en veckas tid på grund av ett från honom inkommet, nu uppläst läkarintyg, utvisande att han till följd av trombophlebit. ac. femor. sin. vore sjukskriven från och med gårdagen under en tid av minst en vecka.

Vidare beviljades herr *Hagberg* ledighet från riksdagsgöromålen under tiden den 5 — den 7 innevarande månad för beivrande av Interparlamentariska Unionens rådsmöte i Genève.

Ytterligare beviljades fru *Segerstedt Wiberg* ledighet från riksdagsgöromålen för tiden den 5 — den 30 i denna månad på grund av resa till Israel.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m., hänvisades densamma till behandling av lagutskott, såvitt anginge dels de i propositionen framlagda författningsförslagen, dels förslaget att riksdagen skulle fatta principiellt beslut om att bolag, som avsåges i 1 § lagen om yrkeskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skulle äga meddela försäkring enligt nämnda lag, dels ock fråga om godtagande av de i propositionen angivna riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjukkassorna av ärenden rörande folkpension och allmän tilläggs-pension m. m.; i övrigt hänvisades propositionen till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 76, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 80, med förslag till lag om redareavgift för sjöfolks pensionering, m. m., hänvisades propositionen, såvitt anginge anslag till Bidrag till pensionskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt, till statsutskottet, samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 82, angående handelsgymnasieutbildningen samt anslag för budgetåret 1961/62 till de statsunderstödda handelsgymnasierna;

nr 83, angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa högskolor;

nr 86, med förslag angående effektivisering av verksamheten på pris- och konkurrensområdet;

nr 87, angående godkännande av avtal om driften av Svenska institutet för konserveringsforskning, m. m.; och

nr 91, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 92, angående statens stöd åt växtförädlingen, m. m.; och

nr 93, angående ombildning av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 97, angående vissa markförvärv för försvaret;

nr 98, angående bidrag till viss buss-
trafik m. m.; och

nr 104, angående anslag för budget-
året 1961/62 till viss upplysningsverk-
samhet i ungdomsfrågor.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts pro-
position nr 105, angående ytterligare ut-
gifter å tilläggsstat II till riksstaten för
budgetåret 1960/61, hänvisades proposi-
tionen, såvitt gällde jordbruksärenden,
till jordbruksutskottet, samt i övrigt till
statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsut-
skottet Kungl. Maj:s proposition nr 109,
angående ny organisation av krigsmak-
tens högsta ledning.

Föredrogs och bordlades ånyo kon-
stitutionsutskottets utlåtande nr 12 och
memorial nr 13, statsutskottets utlåtanden
nr 6, 42, 44 och 45, bevillningsut-
skottets betänkanden nr 28, 35 och 36,
bankoutskottets utlåtande nr 16, memo-
rial nr 17 samt utlåtanden nr 18 och
19 ävensom andra lagutskottets utlåtanden
nr 15, 25 och 28—30.

På framställning av herr talmannen
beslöts att statsutskottets utlåtande nr
45 skulle på föredragningslistan för kam-
marens nästa sammanträde uppföras
näst efter samma utskotts utlåtande
nr 6.

Anmälades och bordlades följande till
kammaren överlämnade kungl. proposi-
tioner:

nr 70, med förslag till lag om försam-
lingsstyrelse m. m.;

nr 95, med förslag till lag om ändrad
lydelse av 59 § kommunallagen den 18
december 1953 (nr 753), m. m.;

nr 103, med förslag till lag om ändrad
lydelse av 8 § förordningen den 16 maj
1884 (nr 25) angående patent;

nr 106, med förslag till förordning an-
gående ändrad lydelse av 3 § 2 mom.

och 9 § förordningen den 30 juni 1943
(nr 477) om skatt å vissa pälsvaror;

nr 107, angående befrielse från er-
sättningskyldighet till kronan;

nr 110, angående vissa avlönings-
m. fl. anslag under riksstatens fjärde hu-
vudtitel för budgetåret 1961/62 m. m.;

nr 112, med hemställan om riksdagens
samtycke till förordnande om fortsatt
valutareglering, m. m.;

nr 113, med förslag till lag om fort-
satt giltighet av lagen den 3 juni 1949
(nr 314) angående rätt för Konungen
att i vissa fall meddela särskilda bestäm-
melser om bankaktiebolags kassareserv,
m. m.;

nr 114, med förslag till förordning om
brännoljeskatt; samt

nr 120, angående godkännande av
överenskommelse mellan Sverige och
Norge om tullättnader m. m. vid flott-
ning i svensk-norska vattendrag.

Anmälades och bordlades följande un-
der sammanträdet till herr talmannen
avlämnade motioner:

nr 578, av herr *Hanson, Per-Olof*, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition nr
72, med förslag till organisation för un-
dervisning och vård av barn med kom-
plicerad utvecklingshämning m. m.;

nr 579, av herrar *Ringaby* och *Eskils-
son*, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position nr 72, med förslag till organisa-
tion för undervisning och vård av barn
med komplicerad utvecklingshämning
m. m.;

nr 580, av herr *Bergh, Ragnar*, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition nr
77, angående avsättning av viss del av
statens vinst från Luossavaara-Kiiruna-
vaara aktiebolag för stöd till industriellt
forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.;

nr 581, av herr *Hanson, Per-Olof*,
m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position nr 81, angående anslag till in-
dustriell verksamhet i Töre kommun;

nr 582, av herr *Persson, Helmer*, i
anledning av Kungl. Maj:ts proposition
nr 81, angående anslag till industriell
verksamhet i Töre kommun;

nr 583, av herr *Svärd*, i anledning av
Kungl. Maj:ts proposition nr 81, angäen-

de anslag till industriell verksamhet i Töre kommun; samt

nr 584, av herr *Hedström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.08.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 7 april

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Svensson, Rikard*, för tiden till och med den 16 innevarande månad på grund av ett från honom inkommet, nu uppläst läkarintyg, utvisande att han till följd av bronchitis ac. vore sjukskriven för tiden till och med sistnämnda dag.

Ang. verksamheten vid Stockholm University Institute for English-Speaking Students

Herr statsrådet och chefen för eklestiasitikdepartementet EDENMAN, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Hedbloms interpellation angående verksamheten vid Stockholm University Institute for English-Speaking Students, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Hedblom frågat, om jag vill lämna en redogörelse för de erfarenheter, som hittills vunnits av verksamheten vid Stockholm University Institute for English-Speaking Students (IES) och om man från eklestiasitikdepartementets sida planerar några åtgärder i syfte att utveckla och effektivisera denna verksamhet.

IES har bedrivit sin verksamhet i fjorton år. Det har alltsedan grundandet stått

under beskydd av Stockholms universitet, Svenska institutet och Sverige-Amerika Stiftelsen. Dessa tre institutioner utser skolans styrelse. Hittills har ungefär 1 000 studenter från ca 40 länder deltagit i institutets undervisning. Sedan 1959 finns två huvudlinjer: International Graduate School och Stockholm Junior Year. Till den förra avdelningen av institutet antas studerande, som redan avlagt akademisk examen i utlandet. Undervisning meddelas i samhällsvetenskapliga ämnen och i svenska språket. F. n. anordnas fem seminarieserier i samhällsvetenskapliga ämnen. Undervisningen vid Stockholm Junior Year riktar sig i första hand till studenter, som i två år studerat vid amerikanska colleges och som enligt amerikansk kutym har möjlighet att förlägga sitt tredje collegeår till utländskt lärosäte. Här fördelas undervisningstiden på dels ett antal föreläsningsserier och seminarier, vilka ur olika synvinklar behandlar de nordiska länderna, dels en kurs i svenska språket. Junior Year är självbärande och åtnjuter inget statsanslag. Som en faktisk tredje studielinje kan betraktas den undervisning i svenska som erbjuds också åt studenter, som inte tar några andra kurser vid institutet. Slutligen bör i detta sammanhang erinras om att studenter, som vid utländskt universitet avlagt akademisk examen, har möjlighet att vid Stockholms universitet ta en Masters-examen. Denna möjlighet utnyttjas huvudsakligen av studenter, som genomgått International Graduate Schools ettåriga diplomkurs.

Lärarpersonalen vid IES omfattar f. n.

Ang. verksamheten vid Stockholm University Institute for English-Speaking Students inte någon till institutionen helt knuten lärarkraft. Föreståndaren delar sin tid mellan universitetet samt undervisning och administration vid IES. I övrigt meddelas undervisningen av timlärare och, i viss utsträckning, gästföreläsare. Denna anordning gör det möjligt att anlita experter med särskilda förutsättningar att behandla respektive ämnesområden. Emellertid kan timlärare inte på samma sätt som fast anställda lärare ägna tid åt elevrådgivning m. m. I viss utsträckning har styrelsen försökt tillgodose detta behov genom att engagera några licentiatier, som biträtt med rådgivning och handledning.

Arligen söker ett betydande antal studenter från u-länderna till International Graduate School. Hittills har undervisningen inte på något speciellt sätt varit tillrättalagd för dessa studenter. Från och med nästa läsår kommer emellertid styrelsen att reducera den undervisning, som meddelas i svenska språket, för att kunna utvidga det samhällsvetenskapliga undervisningsprogrammet med ytterligare ett par seminarierier, vilka kommer att läggas upp på ett sådant sätt att de bör passa studenter från u-länderna.

En betydande svårighet är förknippad med antagningen av studenter. De sökande kommer från ett stort antal länder, vilkas respektive undervisningssystem skiljer sig väsentligt från varandra. Att en del av studenterna avbryter studierna innan de avslutat sina kurser, är under sådana förhållanden knappast anmärkningsvärt. Herr Hedblom har som en anledning till den för tidiga avgången från den yngre årskursen angivit, att kursplanens uppläggning skulle vara olycklig. Interpellanten torde åsyfta följande. Från september till mitten av mars bedrivs undervisningen huvudsakligen i form av föreläsningsskurser och lektioner, för att eleverna skall få en grundlig orientering om skandinaviska förhållanden; därefter vidtar en seminariekurs, där varje elev specialiserar sig och bl. a. författar en uppsats av proseminarietypp. Det har emellertid visat sig, att vissa av årets studenter avstått från att delta i undervisningen under

de ca åtta veckor, som är anslagna åt seminariearbete och uppsatsförfattande. Detta sammanhänger med att de betygspoäng, som enligt amerikanskt system ges för seminariekursen, går att förvärva på annat sätt efter hemkomsten till USA. Enligt vad jag inhämtat har kursstyrelsen redan beslutat en sådan omfördelning av betygspoängen, att den här nämnda tendensen motverkas.

Vid International Graduate School har antalet studenter, som inte fullföljt studierna, under de senaste fem-sex åren hållit sig kring 15 procent av de inskrivna. I denna siffra medräknas då sådana fall, där studieavbrotten berott på omständigheter av rent personlig art utan samband med studieförhållandena. Det här diskuterade problemet uppställer sig vid alla europeiska universitet, som tar emot utländska studenter. Även om förhållandet i en del fall måste beklagas, kan det knappast anföras som ett argument mot själva idén med internationell undervisning.

Å andra sidan synes antalet studieavbrott till en icke ringa del bero på att IES saknar möjligheter att erbjuda en tillräckligt differentierad undervisning. Det lär inte kunna undvikas, att kvaliteten på de studenter som kommer hit är ojämn. Skall man då kunna ge både en tillräckligt avancerad undervisning åt de mest försigkomna och en tillräckligt elementär åt de mindre kvalificerade, måste systemet medge en verklig differentiering. Att detta hittills inte varit möjligt hänger bl. a. samman med att antalet studenter per år på IES i allmänhet inte är större än ca 40.

En annan svårighet vid planering på lång sikt ligger i att kursen är ettårig. Den studieuppläggning, som befinnas ändamålsenlig för en årskull, kan visa sig mindre lämplig för en annan. Det har sålunda förekommit att förändringar, som gjorts just med utgångspunkt från studentönskemål ett visst år, varit de som följande år vällat kritik från studenternas sida.

Den sedan ett par år existerande Masters-examen torde bli ett gott komplement till institutets övriga verksamhet.

Ang. verksamheten vid Stockholm University Institute for English-Speaking Students

10 studenter har redan avlagt denna examen, och ett 20-tal studerar för den för närvarande. En fördel är att den skapar förutsättningar för en kontinuitet inom elevkåren, som ettårskurserna inte kan sörja för.

De erfarenheter som vunnits gäller självfallet inte bara undervisningen. Som herr Hedblom framhållit, måste man också hjälpa de utländska studenterna med kontakter, fritidsverksamhet o. s. v. Utöver de nyss berörda insatser i detta avseende som institutet självt gör kan nämnas, att institutets sekreterare ägnar en stor del av sin tid åt kurativa uppgifter, såsom bostadsförmedling och liknande sociala m. fl. angelägenheter. Det bör vidare påpekas, att varje utländsk student genom förmedling av studentkåren vid Stockholms universitet får en svensk student som fadder under vistelsen här. Men naturligtvis kan ännu mer göras på detta område, där behovet av ledning och hjälp ju är nästan obegränsat.

Jag vill slutligen nämna, att jag förvissat mig om att kursstyrelsen har uppmärksamheten riktad även på andra här inte särskilt berörda åtgärder i syfte att utveckla och effektivisera verksamheten. Man får emellertid ha klart för sig, att den nuvarande ramen fastställdes när institutet ännu var ett provisorium och ett experiment. Sedan dess har det fått relativt permanent karaktär och ett alltmera skiftande elevmaterial. Skall IES på längre sikt fortsätta och eventuellt utvidgas, torde det vidare bli ofrånkomligt, att undervisningen differentieras och följaktligen även att antalet kurser växer. Ytterligare uppmärksamhet måste då också ägnas frågan hur studenterna på bästa sätt skall omhändertas. Dessa spörsmål, som till inte ringa del sammanhänger med institutets ekonomi, torde i vanlig ordning få övervägas i samband med vederbörliga anslagsäskanden. De lokalproblem institutet hittills haft kan däremot anses lösta, då det från 1 oktober i år flyttar in i nya och större lokaler.

Herr HEDBLOM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för det utförliga och intressanta svar han givit på min interpellation. Det är givetvis med tillfredsställelse jag noterar den positiva inställning till själva idén med internationell undervisning som statsrådets svar, såvitt jag förstår, vittnar om. Jag vill också genast understryka att min inställning också är positiv, även om jag i min interpellation har pekat på några brister som för närvarande vidläder Stockholm University Institute for English-Speaking Students.

Min kritik har naturligtvis åsyftat att bidra till att förbättringar i olika avseenden kommer till stånd. Jag noterar också att statsrådet uppmärksammat de svårigheter av olika slag under vilka institutet arbetar, och jag uttalar den förhoppningen att vi kan vänta en mer positiv inställning till de äskanden om större anslag som institutet framöver kan komma att avge än som kommer till uttryck i årets statsverksproposition. Statsrådet biträder visserligen universitetskanslerns förslag om en uppräknning av anslaget till IES med 10 000 kronor till 90 000 kronor för höjning av timarvoden och för ökade lönekostnader. Däremot har statsrådet icke ansett sig kunna höja anslaget till 115 000 kronor i enlighet med större konsistoriets förslag, som enligt min mening är synnerligen väl-motiverat.

I sitt interpellationssvar tar statsrådet först upp frågan om lärarpersonalen vid institutet och framhåller att den för närvarande inte omfattar någon till institutionen helt knuten lärarkraft. Förståndaren är deltidsanställd, men i övrigt meddelas undervisningen av timlärare och gästföreläsare. Som en fördel med denna anordning framhålles att experter med särskilda förutsättningar att behandla respektive ämnesområden kan anlitas. Detta är givetvis av värde men bör väl inte utesluta att några fasta tjänster inrättas. På så sätt borde större möjligheter ges att knyta värdefulla krafter till undervisningen. Dessutom borde fast

Ang. verksamheten vid Stockholm University Institute for English-Speaking Students anställda lärare, som undervisat under flera årskurser, ha större möjligheter att från sina egna erfarenheter lägga upp undervisningen på bästa sätt.

Timlärarna kan inte få den kontinuerliga kontakt med eleverna som är värdefull, och de kan väl knappast känna det ansvar för institutets arbete som helhet som en fast anställd lärare gör.

En följd av bristen på personal är att institutets bibliotek enligt uppgift endast kan hållas öppet en timme per dag.

De svårigheter som är förknippade med antagningen av studenterna understriks av statsrådet. Förkunskaperna hos de vid institutet studerande har visat sig högst varierande. Det har enligt uppgift varit omöjligt att vid de samhällsvetenskapliga seminarierna hålla en nivå som tillfredsställer de mera avancerade deltagarna. Studenterna har själva rekommenderat en mera restriktiv antagningspolitik. Det torde dock vara förenat med stora svårigheter att få till stånd en mer effektiv prövning av de sökande. Samråd med utländska instanser kanske kunde ske i större utsträckning, och på de relativt få platser där svenska lektorer finns skulle dessa kunna intervjuva de inträdesökande. Man skulle också kunna tänka sig något slags testning av studenterna vid deras ankomst vid höstterminens början, och på basis av resultaten av denna testning kunde sedan rådgivning ske beträffande val av t. ex. seminarier. Om det visade sig nödvändigt kunde en individualiserad kompletteringsundervisning anordnas vid höstterminens början för en del av de utländska studenterna. Denna kunde sätta dem i stånd att med större utbyte följa institutets ordinarie undervisning.

Bristerna i antagningsproceduren har resulterat i en ganska stor avgång av studenter under kursens gång. Statsrådet pekar dock på möjligheterna till differentierad undervisning. I ett sådant ämne som nationalekonomi borde man väl kunna tänka sig en seminarierie för mer avancerade och en för de mindre kvalificerade. Men en sådan differentiering i kvalitativt hänseende förutsätter

en ökning av institutets hela kapacitet. Jag tycker mig förstå att statsrådet delar min uppfattning att de svårigheter som uppstått för institutet icke bör framhållas som skäl för att undvika en utökning av antalet utländska studenter och en utbyggnad av institutets kapacitet, utan snarare tvärtom att dessa svårigheter lättare övervinns vid en utbyggnad som underlättar institutets kursuppläggning och t. ex. möjliggör just en större differentiering.

Att antalet kurser bör ökas har också understrukits av många av studenterna. De som hittills sökt sig till IES är till större delen amerikaner, men allt fler från andra delar av världen anmäler sig, och många av dem är från sina hemländer vana vid kursundervisning. Det är en mera engagerande form av undervisning som uppskattas av dessa studenter.

En tidningsledare för någon tid sedan om IES-studenternas problem bar titeln »Vilse i Sverige». Det ligger tyvärr mycken sanning i den rubriceringen. Många studerande vid institutet liksom andra utländska studerande i Sverige har svårt att anpassa sig till våra studieförhållanden. Man är van vid en mer kontaktskapande miljö. Jag skulle tro att de utländska studenterna trivs bättre i Lund eller Uppsala med dessa universitetsstäders nationalsliv och mer utvecklade föreningsliv. Att bo i ett inackorderingsrum i en storstad med kanske en halv timmes resväg till universitetet kan inte heller bidra till trivseln för studenter som i många fall är vana att bo i studenthem i universitetets närhet.

När jag nu kommer in på de utländska studenternas bostadsfråga vill jag gärna peka på de initiativ som redan tagits på detta område. Under något år har en kommitté under ordförandeskap av borgmästare Kristensson och med representanter för bl. a. Stockholms universitet och Stockholms studentkårers centralorganisation arbetat på att förverkliga planerna på ett internationellt studenthem i Stockholm. Kommittén har utformat ett lokalprogram och har genom kontakt med statliga och kommunala myndigheter m. fl. undersökt möjligheterna att få

Ang. verksamheten vid Stockholm University Institute for English-Speaking Students

till stånd en lämplig förläggning av studenthemmet. Man tänker sig att i hemmet skall bo hälften utlänningar och hälften svenskar. På så sätt kunde den brist på kontakter som många utländska studenter klagat över avhjälpas. I Lund finns redan ett internationellt studenthem, och erfarenheterna därifrån är goda. Jag vill uttala den förhoppningen att statsmakterna visar sig positiva, när de skall ta ställning till detta projekt.

Ett annat initiativ av liknande slag har tagits av folkpartiets stadsfullmäktigegrupp i Stockholm, som i en skrivelse föreslår att ett internationellt studenthus med 200 rum byggs i stadens regi. En del av de problem som dragits fram i diskussionen kring IES skulle kunna få sin lösning om internationella studenthem kunde komma till stånd, men långt ifrån alla problem skulle lösas.

Den kurativa verksamheten bör t. ex. utbyggas. Jag har i min interpellation pekats på att det vid amerikanska och engelska universitet finns särskilda befattningshavare med uppgift att hjälpa och ge råd åt utländska studerande. Systemet med en svensk student som fadder till en utländsk student, vilket tillämpas vid institutet, är helt visst ett gott uppslag men kan knappast ersätta heltidsanställda kuratorer, liksom man inte heller bör belasta institutets sekreterare med sådana uppgifter.

Vid årets riksdag har motioner väckts om ett internationellt universitet eller snarare en internationell samhällsvetenskaplig utbildningsinstitution i Stockholm. Man kan väl betrakta IES som en förelöpare till en sådan institution. I motioner har man särskilt tryckt på utbildning av studerande från utvecklingsländerna. Institutets styrelse har förklarat sig intresserad att ordna en utbildning av sådant slag. Styrelsen har ju också beslutat att fr. o. m. nästa läsår utvidga det samhällsvetenskapliga undervisningsprogrammet med ytterligare ett par seminarier just avpassade för studenter från utlänterna. Jag skall inte föregripa den diskussion, som kan komma att föras här i kammaren, då dessa motioner behandlas, men vill bara under-

stryka att erfarenheterna från IES bör kunna utnyttjas vid en eventuell planering av en sådan institution. En utbyggnad och en effektivisering av verksamheten vid IES kunde bli en viktig etapp på vägen mot en internationell samhällsvetenskaplig utbildningsinstitution.

I skrivelse av den 30 september förra året har också större konsistoriet vid Stockholms universitet med hänvisning till en skrivelse från IES utöver de tidigare nämnda 115 000 kronorna äskat anslag just för utbildning av studerande från de s. k. utvecklingsländerna. Detta förslag, som framlagts relativt sent, har inte upptagits i årets statsverksproposition, men jag hoppas att den utredning, som den tidigare nämnda motionen om en internationell samhällsvetenskaplig utbildningsinstitution i Stockholm aktualiserat, skall komma till stånd och kunna ta upp även detta förslag till behandling.

Jag ber en än gång att få tacka heir statsrådet. Jag hoppas att statsmakterna ett kommande år är beredda att ställa sådana resurser till institutets förfogande att man kan utvinna fulla värdet av dess verksamhet.

Detta är, som jag framhållit i interpellationen, viktigt inte bara för att ett tillfredsställande resultat skall uppnås utan även för Sveriges anseende och goodwill i de många länder varifrån studenterna kommer.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 70, med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m.; och

nr 95, med förslag till lag om ändrad lydelse av 59 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753), m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 103, med förslag till lag om änd-

rad lydelse av 8 § förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 106, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § 2 mom. och 9 § förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 107, angående befrielse från ersättningskyldighet till kronan; och nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1961/62 m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 112, med hemställan om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering, m. m.; och nr 113, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 114, med förslag till förordning om brännoljaeskatt; samt

nr 120, angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Norge om tullåttnader m. m. vid flottning i svensk-norska vattendrag.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 578—583 till statsutskottet och motionen nr 584 till jordbruksutskottet.

Om ändrad tidpunkt för allmänna val

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion angående ändrad tidpunkt för allmänna val.

I en till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 177 i första kammaren av herr *Svanström*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att en utredning må verkställas angående möjligheten att fastställa valdagen till en senare tidpunkt på hösten och måhända till en vardag.

Enligt gällande bestämmelser förrätades ordinarie val till andra kammaren samt allmänna val till landsting och till stads- och kommunalfullmäktige den tredje söndagen i september månad. Motsvarande val av municipalfullmäktige ägde rum första söndagen i oktober och av kyrkofullmäktige tredje söndagen i samma månad.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionen I: 177 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Denna motion berör två frågor, nämligen dels en utredning om de allmänna valens förläggande till senare tidpunkt under hösten, dels ett förslag att valen skulle kunna förläggas till annan dag än söndag.

Konstitutionsutskottet anför i sitt utlåtande att utskottet finner de skäl alljämt bärande vilka åberopades år 1919 för att valen skulle äga rum i september månad. Några skäl av beskaffenhet att nu böra föranleda riksdagen till ett förändrat ståndpunktstagande i detta spörsmål har enligt utskottets mening ej anförts i motionen. Med anledning av dessa uttalanden av konstitutionsutskottet tillåter jag mig att en stund ta kammarens tid i anspråk för att anföra några synpunkter.

Som skäl för val i september anfördes år 1919 bland annat att det brädaste skördearbetet då vore överståndet. Jag är självklart glad över att konstitutions-

utskottet fortfarande tar så stor hänsyn till jordbrukets intressen. Det förefaller dock en smula egendomligt att utskottet inte tycks ha märkt att något hänt på detta område sedan 1919. De flesta av oss andra är väl annars på det klara med att det har skett betydande förändringar i fråga om jordbruksbefolkningens numerär, skördearbetets intensitet och även i fråga om själva tidpunkten för skördearbetet.

Vidare anfördes år 1919 som skäl för val i september att detta ur klimatiska synpunkter vore den lämpligaste tiden. Därom kan bara sägas att man t. ex. i Norge har en senare tidpunkt för de allmänna valen, och klimatet i Norge kan väl inte vara så mycket annorlunda än i Sverige.

För det tredje anfördes att vägarernas svårframkomlighet kunde ge anledning till problem om valen hölls vid en senare tidpunkt än i september månad. Även på den punkten förvånar det mig att det ärade konstitutionsutskottet inte har märkt att det under de gångna åren skett en betydande ändring i fråga om vägarernas framkomlighet i vårt land. Visserligen klagas det ofta både här i riksdagen och på andra håll över vägarernas beskaffenhet, men nog är vi väl alla på det klara med att mycket ändrats i det avseendet sedan år 1919. Jag har därför svårt att tro att detta argument om vägarorna fortfarande kan vara bärande.

Vid 1951 års debatt här i första kammaren påpekade herr Bengtson med stöd av statistiska uppgifter att nederbörds- mängden ingalunda är större i oktober månad än i september. Temperaturen är visserligen något lägre under oktober, men att den omständigheten skulle kunna allvarligt ändra förutsättningarna för att kunna genomföra ett val i oktober kan jag inte förstå.

Konstitutionsutskottet har inte i motionen kunnat finna några skäl för en ändring. Jag har en annan mening på den punkten. Jag har i motionen bland annat pekat på den allmänna semestern, som ju vanligtvis förläggs till sommaren och som därmed i stor utsträckning riskerar att sammanfalla med förberedel-

Om ändrad tidpunkt för allmänna val serna för valet. Den ofta intensiva valdebatten kolliderar gärna med semestern. För både företagare och anställda inom jordbruk och trädgårdsskötsel och för löneanställda i de flesta företag, inom skolväsendet, i allmän tjänst och många andra yrken skulle förläggandet av valdagen till en senare tidpunkt vara fördelaktigt. Där är det alltså valförberedelserna som kolliderar, inte själva valet som sådant.

Ur demokratisk synpunkt är det synnerligen angeläget att alla grupper, som kan tänkas vara eller bli intresserade av politiska spörsmål före och under ett val, har möjlighet att delta i förberedelserna inför valet, utan att bli alltför mycket störda i sin semester eller i sin yrkesutövning. Enligt min mening är deltagande i fria val de svenska medborgarnas förnämsta demokratiska rättighet.

Vad sedan gäller förläggandet av valdagen till en vardag är utskottets skrivning i det närmaste välvillig. Utskottet hänvisar därvidlag till pågående utredningar som kan ge anledning till en omprövning av frågan.

Jag har nog den uppfattningen att utskottets skrivning över huvud taget — trots det inledningsvis ganska konkret utformade påståendet att ingenting har ändrat sig sedan år 1919 — andas så pass mycket av välvilja och förståelse, att man har anledning anta och hoppas att denna fråga inom den närmaste tiden kommer att upptagas till omprövning.

Då jag inser det meningslösa i att framföra ett eget yrkande mot ett enhälligt utskott, har jag med det anförda endast velat ge mina synpunkter på denna fråga och har, herr talman, intet yrkande.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Jag begärde ordet i början av herr Svanströms anförande, då man möjligen kunde tänka sig att han skulle ställa ett yrkande om bifall till motionen. Herr Svanström kom emellertid inte med något eget yrkande, och jag

Ang. talmännens rösträtt

skulle under sådana förhållanden kunnat avstå från att säga någonting.

Jag vill nu endast framhålla att det kan synas bestickande när herr SVANSTRÖM argumenterar med utgångspunkt från vad som sades i denna fråga år 1919. Han erinrade emellertid själv om att riksdagen behandlade detta spörsmål så sent som år 1951, och jag tror inte att vare sig klimat eller vägar har förändrats så mycket sedan den tiden. Jag finner att den ståndpunkt som utskottet har intagit i sitt utlåtande under förhandenvarande förhållanden är naturlig och riktig.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Till herr Elmgrens senaste uttalande skall jag bara helt kort anföra att man även år 1951 framhöll att 1919 års resonemang var riktigt. Ingenting har i det avseendet förändrats, och hela min argumentering baseras på vad som då uttalades.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Ang. talmännens rösträtt

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 13, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen.

Sedan nu pågående riksdag avslagit konstitutionsutskottets hemställan om uppskov till senare riksdag under innevarande andrakammarperiod med beslut över vilande förslag om ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen, hade utskottet till grundlagsenlig behandling för riksdagen anmält i memorialet infört, vid 1960 års riksdag jämlikt 64 § riksdagsordningen såsom vilande antagna förslag till ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen.

Enligt detta förslag skulle det i riksdagsordningen uppställda förbudet för talman att deltaga i kammarens omröstning slopas.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! När konstitutionsutskottet, såsom i förevarande fall i sitt memorial nr 13, för kamrarna redovisar en vilande grundlagsändring har konstitutionsutskottets medlemmar — som kammarens ledamöter mycket väl känner till — icke någon möjlighet att i sakfrågan redovisa olika uppfattningar; någon reservationsrätt finns således inte. Redovisningen för kamrarna är bara en formell anmälan. Däremot är behandlingen av utskottets memorial lika som den av alla andra ärenden. Yrkanden kan således ställas och votering ske i vanlig ordning.

Frågar om talmännens rösträtt, som nu på nytt tages upp, diskuterades i båda kamrarna för bara några veckor sedan och behandlades även i slutet av maj månad förra året. Även om det är i dag som det verkliga avgörandet kommer att ske i denna mycket uppmärksammade fråga, kan det inte finnas någon anledning att nu upprepa de gamla argumenten, och att försöka finna några nya argument för eller emot är säkert inte heller så lätt vare sig för den ena eller den andra sidan. Innan jag för min del yrkar avslag på utskottets memorial vill jag emellertid även denna gång kort och gott uttrycka min förvåning över det sätt varpå man här går till väga. Man använder här ett helt annat tillvägagångssätt än man gör i andra sammanhang. Det har konstaterats i de debatter som tidigare förts, och det är alldeles riktigt, att frågan om talmännens rösträtt är en riksdagens angelägenhet. Om det varit aktuellt med en ändring, borde vid något tillfälle riksdagen ha tagit ett initiativ, men så har inte skett. Med den svagast tänkbara motive-ring kom förslaget från Kungl. Maj:t förra året, och jag måste säga — jag har alltså den uppfattningen — att den motivering som sedan dess har kunnat uppbringas fortfarande är den svagast tänkbara.

Ang. talmännens rösträtt

I detta läge och i avvaktan på att författningsutredningens förslag skall framläggas vill jag ha sagt att det skulle vara en värdig handling av den svenska riksdagen om den i dag avvisade detta förslag till grundlagsändring. Den socialdemokratiska gruppen, som här utgör majoriteten, har enligt mitt förmenande råd att vänta med ett beslut av riksdagen i denna fråga till dess författningsutredningens förslag föreligger. Den nuvarande ordningen i fråga om talmännens funktioner vilar på gammal tradition, och båda parterna i denna fråga, de som vill att talmannen skall ha rösträtt och de som inte vill det, har råd att vänta med beslutet ännu en tid. Ingen olycka händer fördenskull under tiden.

Jag vill således, herr talman, även i dag vädja om uppskov i denna fråga och ber av den anledningen att få yrka avslag på konstitutionsutskottets memorial nr 13.

Herr HEDBLOM (fp):

Herr talman! För några veckor sedan debatterade vi, såsom herr Sveningsson framhöll, frågan om talmännens rösträtt i anledning av motioner om uppskov med antagande av det vilande grundlagsändringsförslaget i den frågan. Det finns ingen anledning att i dag upprepa de argument som då framfördes.

Jag inskränker mig till att understryka att vi i min meningsriktning står fast vid uppfattningen att frågan om talmännens rösträtt bör avgöras först då författningsutredningens förslag föreligger. Vi är alltså inte i princip motståndare till att talmännen tillägges rösträtt, men vi anser att frågan inte hastar. Ett avgörande kan träffas senare under fyraårsperioden, då författningsutredningens förslag i sin helhet skall prövas. Kanske kommer utredningens förslag att innebära en ändring av talmännens ställning i ett eventuellt enkammersystem, och det är inte tilltalande att nu tillägga talmännen rösträtt för att om några år beröva dem — eller kanske snarare den — rösträtten.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till yrkandet om avslag på det vilande förslaget till grundlagsändring.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! När vi nu står inför sista fasen i behandlingen av denna grundlagsfråga, som vi haft tillfälle att debattera i olika sammanhang, känner jag ett personligt behov att deklarerar min inställning. Det har inte blivit anledning för mig att under de tidigare debatterna säga någonting i frågan, men när jag nu sitter i min bänk känner jag att jag inte vill underlåta att uttryckligen till kammarens protokoll framföra hur jag ser på denna sak.

Jag tror att vi samtliga är överens om det stora värde som ligger i att talmansskapet i riksdagen är förbundet med en så förnämlig tradition och en sådan auktoritet som fallet är. Men samtidigt är jag ganska övertygad om att orsaken till att en sådan tradition kunnat utbilda sig just har varit den ställning ovanför partierna som grundlagen givit talmannen i och med att den inte låter honom delta i omröstningar och på det viset framträda mindre såsom en förtroendemän för kammaren i dess helhet än såsom en partirepresentant. Detta har otvivelaktigt varit av synnerligen stort värde.

I de tidigare diskussionerna har man gjort den invändningen att det är orätt att betaga talmannen möjligheten att utöva sin politiska gärning på samma sätt som andra riksdagsledamöter. Men om vi hade tillfälle att göra en undersökning av uppfattningen hos dem, som själva beklätt detta höga ämbete eller som gör det i denna dag, så skulle jag bli mycket förvånad om de inte samt och synnerligen skulle säga att de vid utövandet av detta ämbete har känt det som en styrka att de kunnat framträda såsom representanter för kammaren i dess helhet, höjda över partierna, i stället för att behöva markera sin partiställning genom att delta i omröstningarna.

Man har också sagt att den valkorporation, som utsett en ledamot vilken kommit att placeras i talmansstolen,

Ang. talmännens rösträtt

skulle ha rätt att fordra att han på samma sätt som övriga riksdagsledamöter har möjlighet att verka i det politiska arbetet bl. a. genom att delta i omröstningarna. För min del är jag emellertid ganska övertygad om att de valmän, som haft möjlighet att skicka en representant till riksdagen vilken befunnits värdig att intaga talmansstolen, känner sig djupt hedrade av detta förhållande och säkerligen med jämnmood ser att talmannen får avstå från att utöva sin rösträtt.

Nej, vi kommer inte ifrån att det verkliga skälet till detta förslag om grundlagsändring var en tillfällig situation, där ett dödläge hotade och en röst kunde komma att spela en avgörande roll och där man på den socialdemokratiska sidan var beredd att betala snart sagt hur mycket som helst för ytterligare en röst. Men man bör inte låta en kortsiktig synpunkt ta överhand över det mera långsiktiga perspektivet vid bedömningen av denna fråga. Dessutom kan vi ju peka på att situationen i dag är sådan att det inte längre är lika frestande att på detta sätt förvärva ytterligare en partiröst.

Vi har också framhållit att hela författningen i övrigt ligger i stöpsleven och att en utredning överväger alla möjliga stora och små frågor inom detta område. Vad är det då som gör denna angelägenhet så brådskande att man nu i förväg måste träffa ett avgörande här? Såsom jag nyss framhöll, kan ju en ändring inte sägas ha det aktuella värde som fallet kanske delvis var när förslaget på sin tid förelades riksdagen.

Jag skulle vilja hemställa till kammaren att verkligen ta under noggrant övervägande huruvida vi genom ett beslut i dag skall träffa ett avgörande som enligt min övertygelse kommer att inte öka utan minska den utomordentliga auktoritet som vi kan tillskriva talmännen i båda kamrarna, sådana förhållandena nu är.

Jag ber, herr talman, att få instämma i avslagsyrkandet.

I detta anförande instämde herrar *Nils Hansson* (fp), *Yngve Nilsson* (h),

Arvidson (h), *Schött* (h) och *Virgin* (h), fröken *Andersson* (h) samt herrar *Ringaby* (h), *Gustaf Henry Hansson* (h), *Boman* (fp) och *Gezelius* (h).

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Jag har som vanligt med den allra största respekt lyssnat på herr Ewerlöfs anförande, även om jag inte kan dela hans mening i denna fråga. Jag förstår hans synpunkter och att det för honom är naturligt att komma med det yrkande han har framställt.

Med anledning av de skäl som angivits av de två första talarna, herrar Sveinsson och Hedblom, finner jag det inte nödvändigt att anordna något slags repetitionsövning i fråga om vad som tidigare har sagts i den här debatten. Det har ju, som de mycket riktigt sade, redan framförts alla argument från båda sidor och något nytt har näppeligen inträffat sedan vi senast debatterade frågan för 14 dagar sedan. Jag vill bara upprepa att jag av rent principiella skäl har anslutit mig till ändringsförslaget därför att jag finner det riktigt både mot talmannen och mot den valkrets han representerar att han har rösträtt. Jag kan inte finna att det skulle ändra hans möjligheter att utöva sitt höga ämbete om han också utövar det mandat som valkretsen har givit honom.

Jag yrkar därför bifall till det vilande grundlagsändringsförslaget.

Herr **ANDERSSON, TORSTEN**, (cp):

Herr talman! Jag har inte avsett att återuppta den debatt som vi genomförde så intensivt för tre veckor sedan, utan jag skall bara upprepa att jag ingenting har emot att talmannen har rösträtt, men frågan om rösträtt för talmannen bör prövas i sammanhang med problemet om talmannens rätt att yttra sig och avge röstförklaring. Eftersom talmannen har saknat rösträtt så länge och författningsutredningen nu är beredd att framlägga sitt förslag med mycket kort varsel, har jag alltjämt den uppfattningen att frågan bör vila intill dess utredningens förslag föreligger.

Jag har sålunda för avsikt att rösta emot det vilande grundlagsändringsförslaget.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på antagande av det i förevarande memorial införda vilande grundlagsändringsförslaget samt vidare på förkastande av detsamma; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på förslagets antagande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sveningsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som antager det i konstitutionsutskottets memorial nr 13 införda vilande grundlagsändringsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas grundlagsändringsförslaget.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 63.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kom-

Ang. beräkningen av vissa väganslag munikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11

Ang. beräkningen av vissa väganslag

Under punkten 11 av sjätte huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t före behandlingen av de olika anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader, lämnat en översikt över beräkningen av väganslagen m. m. Därvid hade förordats bland annat, att medelsanvisningen till de ordinarie statliga väginvesteringarna under kalenderåret 1962 skulle upptagas med ett belopp av 380 miljoner kronor, vartill komme 20 miljoner kronor under anslaget till vissa vägbyggnadsarbeten. I anslutning härtill hade erinrats om de omfattande beredskapsarbeten, som under åren 1958—1960 utförts och vilkas omslutning uppgått till cirka 600 miljoner kronor. Inklusive dessa arbeten hade vägbyggnaderna under de angivna åren kommit att väsentligt överstiga den i den s. k. vägplanen för Sverige för motsvarande år förutsatta investeringsomslutningen. Jämväl för åren 1961 och 1962 kunde enligt departementschefen beredskapsarbeten i viss, ehuru mera begränsad omfattning förutses komma till utförande. Totalt innebar Kungl. Maj:ts förslag med avseende å den statliga samt den statsbidragsberättigade kommunala och enskilda väghållningen en medelsanvisning om 1 026,5 miljoner kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Boman* och *Ivar Johansson* (I: 137) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Bohman* och *Sundelin* (II: 167);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Jonasson m. fl.* (I: 446) och den

Ang. beräkningen av vissa väganlag

andra inom andra kammaren av herr Nilsson i Tvärålund *m. fl.* (II: 524).

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte i anledning av departementschefens uttalande under förevarande punkt i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anfört;

II. att motionerna I: 137 och II: 167 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 446 och II: 524 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Vägarna och allt som rör våra kommunikationer är aktuella frågor som ofta är under debatt här i riksdagen. Även om enigheten är mycket stor inom statsutskottet när det gäller behandlingen och redovisningen av väganlagen under denna punkt i utskottets utlåtande, kan det kanske ändå vara tillåtet med anledning av denna frågas storleksordning att säga ett par ord.

När riksdagen 1959 antog den s. k. vägplanen för Sverige var det nog många som hyste en förhoppning om att väginvesteringarna skulle komma att ske i överensstämmelse med den planen. Det fattades den gången visserligen inte något bindande beslut om väganlagens storlek för framtiden. Man nöjde sig med att besluta att väginvesteringarnas storlek årligen skulle bedömas med hänsyn till det statsfinansiella och samhällsekonomiska läget. Jag måste även i år konstatera, som jag gjort någon gång tidigare, att statsutskottet inte anser läget och konjunkturererna vara sådana, att det beträffande investeringarnas storlek kan följa den plan riksdagen tidigare har antagit.

Jag kan med tillfredsställelse konstatera att en statlig instans, nämligen väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, kraftigt och bestämt hävdar den uppfattningen, att vägplanen här borde följas på ett annat sätt än som nu sker. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag i år innehöll att

till byggandet av vägar borde av det ordinarie vägbyggnadsanslaget ställas till förfogande ett belopp på 480 miljoner kronor. Kommunikationsministern minskade dock detta belopp med 100 miljoner, och statsutskottet har inte funnit anledning att ändra på Kungl. Maj:ts förslag. Detta innebär att eftersläpningen i vägbyggandet blir större för varje år som går. Man måste också räkna med att det genom en fortgående försämring av penningvärdet blir betydligt mindre arbete utfört för samma belopp nu än det blev vid den tidpunkt då vägplanen utarbetades. Även väganlagen behövs kanske indexregleras.

Statsutskottet har nu med betydande ansträngningar räknat fram, att genom de beredskapsarbeten som förekommit under de senaste åren har förbrukats så mycket pengar att man inte kan tala om någon eftersläpning. Helt naturligt måste de arbetslösa ha arbete, men jag har litet svårt att förstå varför bilägarna och trafikanterna mer än andra skall finansiera beredskapsarbeten. Vad man skulle vara tacksam för är en fullständig redovisning av vad som blivit uträttat för de många miljoner som blivit använda till beredskapsarbeten, och vad skillnaden blir i kostnad mellan en kilometer väg byggd som beredskapsarbete och en kilometer väg byggd inom det ordinarie vägbyggnadsprogrammet. Jag har en stark känsla av att beredskapsarbetena dels blir dyrbara, dels passar dåligt in i de vägbyggnadsplaner efter vilka väg- och vattenbyggnadsstyrelsen arbetar. Det kan inte i längden vara en hållbar ordning för näringslivet och bilisterna att gå och vänta på arbetslöshet för att få bättre vägar. Bättre vägar, utbyggda i takt med den ökade trafiken, har en så avgörande betydelse i bilismens samhälle, att lågkonjunktur och arbetslöshet inte i någon nämnvärd omfattning bör reglera förhållandet. Beredskapsarbetena skall inte vara, som de nu har blivit, en motvikt mot ett ordinarie vägbyggnadsprogram.

Det måste vara ett rimligt krav i dagens läge att ett ordinarie vägbyggande följer den plan som antogs av riksdagen

1959 och att eftersläpningen inte kommer att öka år för år. Ofta får vi kontakt med det stora missnöje som förekommer bland allmänheten, och hur många trafikolyckor måste inte skrivas på de dåliga vägarnas konto? Helt nyligen har vi i tidningarna kunnat läsa att vägdirektörerna från hela landet varit samlade till en överläggning i Örebro och där givit uttryck för sina bekymmer och sin besvikelse över att vägplanen i årets budget blivit beskuren med 100 miljoner kronor.

Att det råder ett sådant betydande missnöje med byggandet och underhållet av våra vägar är mycket beroende på — som det har sagts många gånger förr — att bilisterna och de övriga trafikanterna har betalat in så många hundratals miljoner kronor, vilka inte kommit vägväsendet till godo. När skall dessa pengar, som för närvarande betydligt överstiger en miljard kronor, komma att användas till de ändamål som meningen varit och som riksdagen också många gånger lovat att behållningen i automobilskattemedelsfonden skall användas till. Man tycker att statsutskottet och riksdagen borde inta en mera välvillig inställning till näringslivet, till bilisternas och allmänhetens önskemål och krav på bättre vägar. Med den utveckling som bilismen har fått måste en bättre utbyggnad av vägarna vara en investering, där nedlagt kapital ger mycket god förräntning som kommer hela samhället till godo. Genom det beslut som riksdagen i dag kommer att fatta, ökar man tillgången i vägväsendets specialbudget med 86 miljoner kronor, men genom att man håller igen på vägbyggandet blir det en sämre trafikekonomi och en sämre trafiksäkerhet än om man anpassat väginvesteringarna till vägplanen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag.

Vägväsendet i landet är i förhållande till bilismens omfattning underutvecklat. Ingen olycka hade inträffat om statsutskottet och riksdagen hade följt förslaget om 100 miljoner kronor mer till byggande av allmänna vägar. Jag har, herr talman, velat anföra dessa synpunkter utan att framställa något yrkande.

Ang. beräkningen av vissa vägenslag

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Det råder ingen som helst tvekan om betydelsen av att ha goda vägar, vilket har med den allt intensivare trafiken accentuerats ytterligare under senare år. Man bör erinra om att personbilstrafiken inte är det viktigaste, utan vi har alltmör kommit dithän med lasttrafiken att det av trafikekonomiska skäl är betydelsefullt att ha goda vägar. Det finns alltså ingen anledning för herr Sveningsson att speciellt understryka detta, ty på den punkten föreligger allmän enighet. Man har i år tagit hänsyn till den situation som föreligger framför allt i fråga om arbetskraften. Det är inte korrekt när herr Sveningsson framställer saken så, att man inte skulle ha följt den vägplan som gjorts upp tidigare. Det påvisas tvärtom i utskottets utlåtande att om man tar hänsyn till beredskapsarbetena har de faktiska investeringarna på landsbygden uppgått till ett belopp som för åren 1958—1960 ligger inemot en halv miljard kronor över vägplanens investeringsbelopp för motsvarande period.

Nu kan man invända att beredskapsarbetena inte skulle räknas dit, men detta är väl ett resonemang som inte är berättigande. De har dock kommit vägväsendet till godo, även om de har gått över socialdepartementets huvudtitel.

Man kan vidare fråga sig hur effektiviteten i beredskapsarbetena är. Efter de utredningar vi haft på denna punkt är effektiviteten mycket god. Det är en ringa skillnad mellan de vanliga arbetena och dem som utförs på vägarna i form av beredskapsarbeten, och man kan då inte gärna bortse från dessa beredskapsarbeten. Jag är emellertid inte alls av den uppfattningen att vi skall ha dessa arbeten som ett slags reserv, när det inträder arbetslöshet. Vägarna skall ingalunda skötas på det sättet. Men väginvesteringarna får inordnas i den allmänna ekonomiska planeringen, liksom allt annat, vilket utskottet påpekat. När herr Sveningsson flera gånger talar om ett utbrett missnöje, vill jag säga att utskottet har påpekat att det är naturligt att det förekommer missnöje. Visst vill vi allesam-

Ang. beräkningen av vissa väganslag

mans ha bättre vägar, men vi som har haft ansvaret att behandla denna fråga kan spörja vad för slags missnöje det egentligen är. Här föreligger ingen reservation, utan vi har efter många överläggningar kommit fram till att godta det utskottsutlåtande som föreligger. Den som har satt sig in i frågan kan inte påstå att det finns anledning till något större missnöje.

Vad beträffar siffran för bilskattefonden tror jag det är att beakta, att det inte är korrekt att resonera som herr Sveningsson gör. Vi får ta hänsyn till att vi har väganslag efter kalenderår och att det finns en ordinarie medelförbrukning som man först måste beakta, innan man talar om vad som egentligen finns i bilskattefonden.

Jag kan sluta med att säga, herr talman, att när man i ett demokratiskt, parlamentariskt styrelseskick diskuterar olika saker, blir resultatet ofta något som ingen är riktigt belåten med, utan det är alltid någonting som man är missnöjd med. Efter våra överläggningar har vi emellertid kommit fram till att vi kan godta utskottets utlåtande. Det utesluter inte att var och en av oss kan ha nyanser i fråga om den positiva inställningen till vägväsendet. Jag vill deklarerera att vi inom centerpartiet är beredda att i fortsättningen göra det yttersta för att få ett gott vägväsende här i landet.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr SVENINGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Bengtson framhöll att det råder mycket stor enighet kring denna punkt, som gäller väganslagen. Det är jag medveten om, och det framhöll jag också. Men när jag talade om det missnöje som råder i landet missförstod kanske herr Bengtson saken. Vi läser mycket ofta i tidningarna om hur kommunala församlingar och olika organisationer och sammanslutningar gör framställningar i vägfrågor. Man är missnöjd över att staten för vägändamål tagit in så mycket pengar, som inte blivit använda för de avsedda ändamålen.

När det gäller beredskapsarbetena är jag kanske litet påverkad av det förhållandet att jag bor i en bygd, där det säljan eller aldrig är någon arbetslöshet och där vi av den orsaken inte får några beredskapsarbeten gjorda. I den bygden är vägarna erkänt mycket dåliga. Att det skall vara på det sättet kan jag inte anse riktigt. I detta sammanhang hade jag hoppats att man inom statsutskottet skulle ha litet mera uppmärksammat den uppfattning i vägfrågorna som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hävdar.

Herr BENGTON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det är väl bara att konstatera att intresseorganisationerna, om herr Sveningsson avsåg sådana, naturligtvis alltid, om de företräder de intressen de arbetar för, skall påyrka att det blir högsta möjliga anslag. De tar inte de hänsyn vid övervägandena som vi tar inom statsutskottet. Deras framställningar kan inte åberopas såsom någonting som man absolut kan följa. Det är väl intresseorganisationerna som herr Sveningsson syftar på, när han talar om att det finns ett utbrett missnöje.

Utskottet har också varit medvetet om att fördelningen på olika delar av landet inte blir så korrekt som den skall vara. I utlåtandet heter det härom: »Enligt utskottet mening bör vid de totala investeringarnas fördelning särskild vikt fästas vid tillgodoseendet av flerårsplanerna samt de ordinarie anslagsmedlens fördelning mellan länen.» Vi har också noggrant observerat att man skall beakta detta. Därför finns det inte någon anledning att anmärka på den punkten heller.

Herr SVENINGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Bengtson att jag inte vill använda namnet intresseorganisation när det gäller ett ämbetsverk som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Jag betraktar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen som ett för vägfrågorna ansvarigt ämbetsverk. Jag vill än en gång understryka att det hade

varit anledning för utskottet att litet mera uppmärksamma detta ämbetsverks uppfattning.

Herr SIEGBAHN (s):

Herr talman! I sina petita till årets statsverksproposition framhöll väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att den under år 1959 har belagt 3 000 km grusväg med permanent beläggning och att den beräknade att under 1960 förse ytterligare 3 000 km grusväg med samma beläggning. Om man skulle fortsätta med sådan beläggningsverksamhet i nuvarande takt, skulle det dröja minst åtta år innan grusvägar med en trafik av mer än 200 fordon per dygn hunnit fördes med varaktigt slitlager. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen säger i fortsättningen: »Den ökade beläggningsverksamheten har kunnat ske i denna takt endast genom att styrelsen medvetet har eftersatt vissa underhållsåtgärder och att man har koncentrerat verksamheten på själva vägarnas underhåll.» Det är framför allt genom oljegrusbeläggning som man har nått detta snabba resultat. Man har dessutom minskat förarbetena före oljegrusbehandlingen till det minsta möjliga.

Jag skulle vilja göra några personliga reflexioner med anledning av denna, som jag förstår det, ganska entusiastiska och onyanserade inställning som man inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen även som i vissa kommuner intar till oljegrusbeläggning. Förra sommaren körde jag med bil i Södermanland. Där hade en vägsträcka på 10—15 km belagts med oljegrus. När jag kom med rimlig hastighet träffades jag plötsligt av ett stenskott. Fönsterrutan blev — som det sker med flertalet bilar — helt ogenomskinlig och sprack i tusen bitar. Nu var det så lyckligt att vägen var rak, och jag hade som sagt en rimlig hastighet. Jag kunde snabbt bromsa. Hade vägen i stället varit krokig och jag haft hög hastighet, vet jag inte hur det hade gått. När jag kom fram till en bensinstation sade man där att det inte var någonting att förvåna sig över. Det var den tionde bilen som under de senaste dagarna kommit med samma

Ang. beräkningen av vissa väganlag skador. Eftersom detta bara var en av de tio bensinstationer som finns i trakten, är det anledning att förmoda att det inträffade åtskilligt flera olyckor under de dagar då oljegrusbeläggnings skulle plattas. Jag såg något senare i tidningen att en oljegrusväg hade öppnats i Hälsingborgstrakten men fått stängas redan efter en timme på grund av det stora antal olyckor som inträffat. Jag sökte sedan kontakt med bl. a. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen när jag återkom till Stockholm. Där var man mycket belåten med denna billiga vägbeläggning, d. v. s. med denna form att temporärt permanenta vagar, och det konstaterades att också kommunerna uttryckt samma belåtenhet. Jag har svårt att dela denna entusiasm åtminstone i åtskilliga fall. Jag for några månader senare på samma väg och det visade sig att de gropar, som hade funnits före beläggnings, i mycket stor utsträckning hade återuppstått. Denna beläggning hade alltså mycket kort varaktighet, och vid en resa för några dagar sedan konstaterade jag att situationen efter tjälens inverkan givetvis blivit ytterligare försämrade.

Jag tog också kontakt med försäkringsbolagens bildetalj och fick den uppgiften, att enligt statistiken för 1958 hade kostnaderna för ersättning till bilägare för reparation av bilrutor uppgått till 20 miljoner kronor. Det är klart att en del av dessa skador härrör även från stenskott på grusvägar, men det är alldeles uppenbart — såvitt jag förstår — att en mycket väsentlig del — troligen den överväldigande delen — av dessa kostnader uppkommit på grund av skador som härrör just från nybelagda oljegrusvägar.

Jag frågade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen om man inte kunde trumla vägarna så att de blev någorlunda säkra för bilisterna, men man sade, att det var lämpligare att bilisterna skötte om den detaljen. Jag frågade om man hade tagit hänsyn till dessa 20 miljoner kronor när man beräknade de låga kostnaderna för beläggnings, men man sade sig inte ha gjort detta.

Nu är jag inte alls något expert när det

Ang. beräkningen av vissa väganslag

gäller dessa frågor, och jag skall uttrycka mig mycket försiktigt. Jag skulle förmoda att oljegrusbeläggning på ett gott underlag är av ett visst värde under en övergångstid, innan man får en ordentlig permanentning. Men det förfarings-sätt, som har tillgripits i olika delar av landet, att utan tillräckligt förarbete lägga oljegrus på dåliga vägar framstår som en åtgärd, som först och främst inte har någon längre varaktighet utan som snart återför vägarna till deras tidigare dåliga beskaffenhet och som dessutom — vilket kanske är ännu viktigare — utsätter bilisterna för risker, som väl kan betecknas som livsfarliga.

Jag har bara velat göra dessa påpekanden i förhoppning om att berörda myndigheter något noggrannare ville undersöka, i vilken utsträckning och på vilka vägar verkligen oljegrusbeläggning kan anses vara den lämpligaste lösningen, eller om det till äventyrs kan vara så att det en tid kan vara väl så lyckligt att en något längre tid behålla vissa grusvägar än att på olämpliga ställen göra en oljegrusbeläggning.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! I anledning av det senaste anförandet angående oljegrusbeläggning vill jag säga några ord.

Först och främst är oljegrus inte någon beläggning, utan en förstärkt dammbindning. För rätt länge sedan kom vi underfund med att man inte klarade problemet att hålla grusvägarna i stånd; de blev för dyra ty de fordrade ideligen vattning, hyvling, saltning och lutning men befann sig ändå inte i ett tillfredsställande skick för den starkt ökade trafiken.

Nuvarande professorn i vägbyggnad vid tekniska högskolan i Stockholm, dr Hallberg, som tidigare var chef för statens väginstitut, sökte då experimentera ut någonting som man kunde få såsom mellanting mellan ordentlig beläggning och salt, lut och lera och som kunde bli ett gott dammbindningsmedel. Efter mycket ingående undersökningar och

prov har metoden med oljegrus slagit väl ut, och jag kan betyga att jag från mina resor som vägrevisor har hört vägförvaltningar i olika delar av landet uttala sin tillfredsställelse med resultatet och framställa önskemål om en ökad oljegrusbeläggning. Men vi bör ha klart för oss att oljegrus är en förstärkt dammbindning och ingen högvärdig vägbeläggning. Det har tillkommit för att göra grusvägarna bättre framkomliga och det lägges i första hand på vägar, som inom närmaste tiden skall byggas om, d. v. s. där man inte vill lägga en dyrare beläggning och på vägar som har hög trafik men på vilka det inte nu finns möjlighet att av kostnadsskäl göra en ordentlig beläggning samt på sådana vägar som inte inom rimlig tid kan få en riktig beläggning.

En speciell fördel med oljegruset är att om det skulle uppstå sår, som gör vägen gropig, kan man hyvla den pålagda massan — den är, om man får använda uttrycket, »levande» under åtminstone tre år och kan under den tiden hyvlas igen.

De stenskott som det här talades om utgör ju en nackdel; dock är det bara den första veckan eller kanske de första 14 dagarna, innan beläggningen hårdnat till, som det förekommer stenskott. Men vägförvaltningarna har direktiv om att de efter nybeläggning med oljegrus skall sätta ut varningsskyltar och varna bilisterna för stenskott, så att de skall köra saktare och ta hänsyn till att de kör på nybelagda vägar där stenskott kan förekomma.

Jag vill betyga inför kammaren, att vi än så länge inte har något bättre medel för förstärkt dammbindning än oljegrus. Jag beklagar att det inte varit möjligt för statsmakterna att anslå mer medel för oljegrusbeläggning än som har skett.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 12

Anslag till vägunderhållet

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å motionerna I: 346, av herrar *Helmer Persson* och *Öhman*, och II: 407, av herrar *Holmberg* och *Nilsson* i Gävle, till Vägunderhållet för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 375 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de likalydande motionerna I: 346 och II: 407 hade hemställts, att förevärande anslag måtte upptagas med 415 000 000 kronor.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Jag skall inledningsvis knyta an till diskussionen vid den föregående punkten. Där lämnades vittnesbörd om att man inom utskottet är enig om två saker, för det första att vi behöver ett bättre vägnät och för det andra att man inte skall bevilja högre anslag än Kungl. Maj:t har begärt. Alltså tillmötesgick man inte väg- och vattenbyggnadsstyrelsens starkt underbyggda krav härvidlag.

Skall man vara rättvis måste man givetvis medge, att vägunderhållet har förbättrats åtskilligt under de senare åren, och jag tror att man nog kan ge en eloge åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för de framgångsrika experiment som har utförts med bl. a. oljegrusbeläggning. Jag tror att denna metod har en mycket stor betydelse, och den innebär, enligt min personliga mening, en mycket stor framgång. Att i fortsättningen utvidga oljegrusningen ställer sig emellertid dyrare, något som också väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har påpekat, därför att förarbetena nu kräver större kostnader än de har gjort tidigare.

Bl. a. ur den synpunkten har vi i motion hemställt om en uppräkningsanslag till 415 miljoner kronor till 415 miljoner kronor. Vi stöder oss då främst på väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som säger att för det di-

rekta vägunderhållet för att hålla nuvarande vägstandard krävs 394 miljoner kronor. Därtill behövs ett 20-tal miljoner kronor bl. a. för att förstärka broarna och skapa större trafiksäkerhet. En förstärkning av broarna är av mycket stor betydelse inte minst med hänsyn till de väldiga transporter, som industrierna nu är beroende av inte minst i Norrbotten. Följaktligen kan det inte vara klok ekonomi att snåla på vägunderhållet, att snåla när det gäller att förstärka broarna. Att snåla där är ett uttryck för en dålig ekonomisk politik.

Efter vad jag fattat utgör arbetskraftssituationen det huvudsakliga motivet till att man inte vill gå över ramen för vad regeringen föreslagit när det gäller vägarna och vägunderhållet. Det problemet har vi ju inte i de flesta av norrlandslännen. Där har vi ett arbetskraftsöverskott. Varför inte sätta in det för att förbättra vägarna och förstärka broarna? Det vore väl god ekonomisk politik.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motion 346 i denna kammare.

Herr **BENGTSON** (cp):

Det är högeligen önskvärt, herr talman, att på allt sätt ge mera till vägunderhållet. De föreliggande förhållandena har emellertid varit sådana, att en höjning är föreslagen med 10 miljoner och icke mera.

Till vad som sist nämnts av herr Persson vill jag säga att det finns ett beredskapsanslag upptaget, som är möjligt att använda, därest situationen skulle förändras så att möjlighet föreligger att sätta i gång beredskapsarbeten. Det gäller framför allt Norrland.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen

Om statsanslag till en ny bro mellan Stockholm och Lidingö

I: 346; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 13—15

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16

Om statsanslag till en ny bro mellan Stockholm och Lidingö

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till byggande av vägar och gator för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 155 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Alexanderson m. fl.* (I: 136) och den andra inom andra kammaren av herr *Källenius m. fl.* (II: 164), vari hemställdes, att riksdagen vid behandlingen av nu ifrågakvarande anslag måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att medel av anslaget måtte ställas till förfogande för projektering och byggande av ny bro mellan Stockholm och Lidingö samt för därmed sammanhängande utbyggnad av tillfartslederna eller att, därest så ej låte sig göra, medel i särskild ordning måtte ställas till förfogande för ändamålet.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte till Bidrag till byggande av vägar och gator för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 155 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

II. att motionerna I: 136 och II: 164 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! I samband med denna punkt har statsutskottet behandlat en motion, som jag jämte ett stort antal andra riksdagsledamöter från de närmast berörda områdena har väckt. I denna mo-

tion yrkas, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att medel av här förevarande anslag ställes till förfogande för projektering och byggande av en ny bro mellan Stockholm och Lidingö samt för därmed sammanhängande utbyggnad av tillfartslederna eller att, därest så ej låter sig göra, medel i särskild ordning ställes till förfogande för detta ändamål.

Jag är medveten om att det är i en ovanlig form, som detta yrkande framställdes, men det är här också fråga om speciella förhållanden, som kräver ovanliga former.

Utskottet har avstyrkt motionen, men jag konstaterar med tillfredsställelse att utskottet vitsordat det starka behovet av att den ifrågakvarande broförbindelsen snarast realiserar. Man säger sålunda i utlåtandet, att vad i motionerna har »uttalats rörande angelägenheten av att projektering och utbyggnad av en ny broförbindelse mellan Stockholm och Lidingö snarast kommer till stånd torde i och för sig vara riktigt. Frågan om företags utförande bör emellertid behandlas i den för prövning av sådana ärenden stadgade ordningen.»

Ja, när det gäller behovet är situationen i själva verket sådan, att brons kapacitet nu är utnyttjad till bristningsgränsen. Varje ytterligare ökning av trafikbelastningen innebär en förlängning av köerna och ökning av väntetiden, i varje fall så vitt gäller trafiken under rusningstid på morgon och eftermiddag.

Även om man nu skulle få medel för att sätta i gång arbetet, skulle det dröja minst 6—8 år, innan en ny bro kan öppnas för trafik. Under den tiden kommer trafiken att öka även utan inflyttning till Lidingö stad. Inflyttning till Lidingö stad kan emellertid inte helt stoppas. Lidingö stads myndigheter blir därför tvungna att vara mycket restriktiva när det gäller att antaga nya stadsplaner för att möjliggöra ytterligare nybebyggelse, så länge man inte vet, när en ny bro blir färdig.

Denna brofråga är sålunda av väsentlig betydelse ur bostadsförsörjningssynpunkt för Stor-Stockholmsområdet. Som

Om statsanslag till en ny bro mellan Stockholm och Lidingö

bekant förhåller det sig så, att det i Stockholms stad inte finns stora möjligheter att bygga ytterligare bostäder, utan nyproduktionen måste i huvudsak förläggas till omkringliggande förorter. Därvid ligger Lidingö förhållandevis bäst till. Det skulle vara av största värde för bostadsförsörjningen, om en stor del av det erforderliga bostadstillskottet kunde uppföras där. Men detta omöjliggöres tyvärr av att brofrågan inte blivit ordnad.

Man frågar sig då vad anledningen är till att denna fråga inte kunnat lösas tidigare. Detta hänger ihop med dualismen mellan stat och kommun i fråga om dispositionen av de medel, som skall användas för detta ändamål. Den bro det här är fråga om utgör ju en förbindelse mellan två städer, som gränsar intill varandra. Förbindelsen kommer sålunda att helt ligga på dessa kommuners mark. Städerna sköter själva sin väghållning med statsbidrag för förbindelseleder av detta slag. Det är alltså fastslaget, att denna bro, när den kommer till stånd, skall byggas med statsbidrag av automobilskattemedel till 95 procent av kostnaderna. Därmed ligger avgörandet av frågan, när bron kan komma till stånd, hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och inte hos de berörda kommunerna. Storleken av byggnadsföretaget är dessutom sådan — företaget är projekterat till omkring 67 miljoner kronor i första etappen, varav hälften på själva bron och resten på tillfarterna — att det är utslutet att Lidingö skall kunna göra något med egna resurser.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har nu fäst sig vid att Lidingö visserligen begärt, att projektet skulle upptas i fördelningsplanen för de medel som avses med detta anslag, men att Stockholms stad däremot inte har tagit upp projektet i sina yrkanden. Stockholms stad har väl deklarerat ett intresse för saken — bl. a. såtillvida att stadsfullmäktiges ordförande i Stockholm har skrivit under den motion, som det här är fråga om — men detta intresse från Stockholms sida är ändå kanske relativt. Denna fråga är för Stockholm en detalj bland många andra, men för Lidingö gäller det här en

livsfråga. När Stockholm haft att välja mellan olika trafikleder, har man valt att stödja andra än den nu ifrågakvarande. Därigenom blir Lidingö maktlös. Det borde därför rimligen ankomma på den statliga myndigheten, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att tillse att projektet blir genomfört när behovet är så trängande som fallet är. Det gäller ju en förbindelse mellan två kommuner, och det vore rimligt, att den statliga myndigheten verkligen tog sig an saken.

Jag kan inte underlåta att i detta sammanhang göra en jämförelse med en annan brofråga, som har ganska många likheter med den nu ifrågakvarande — jag tänker då på Skurubron, som också ligger strax utanför Stockholm. Det är där fråga om en trafikled som ingår i den statliga väghållningen. Denna bro är den praktiskt taget enda förbindelsen mellan Stockholm och Värmdöområdet — liksom Lidingö gäller det här en ö utan annan fastlandsförbindelse. Värmdö har ungefär hälften så många invånare som Lidingö. Man hade tidigare en bro med två trafikfiler, dvs. en bro med ungefär samma kapacitet som den nuvarande Lidingöbron. För 8—10 år sedan — om jag inte minns fel — dubblerades bron, så att man nu har en fyrfilig förbindelse. Det är möjligt att trafiken på Skurubron under sommarlördagar och sommarsöndagar är starkare än på Lidingöbron, men i genomsnitt — för hela året — är säkerligen trafiken på Lidingöbron oerhört mycket större. Dessutom består trafiken på Lidingöbron i huvudsak av arbetsresor, som borde ges viss prioritet framför sommarnöjesresorna.

Situationen är sålunda den, att ett område med halva folkmängden får sin brofråga löst minst 10 år tidigare, trots att den dominerande delen av trafiken är sommarnöjesbetonad. Därtill kommer — såvida jag förstått saken rätt — att det nu är aktuellt med ytterligare en bro över Skurusundet. Det är ett av de projekt, som konkurrerar med Lidingöbron om de tillgängliga automobilskattemedlen. Den jämförelse jag här gjort ställer i hjärt belysning den egendomliga avvägning av medelsanvändningen, som de

Ang. bidrag till byggande av enskilda vägar

nuvarande reglernas tillämpning har lett till i detta fall.

Som jag tidigare påpekat är emellertid utskottets inställning till denna fråga i sak välvillig. Dess negativa inställning kan sägas i första hand vara grundad på formella skäl. Man anvisar också en utväg att komma till resultat utan alltför stor ytterligare tidsutdräkt, nämligen att de berörda kommunerna själva fullföljer projekteringen och i efterskott får ersättning för dessa kostnader av statsmedel. På detta sätt, säger utskottet, har man förfarit i samband med andra liknande större företag t. ex. i Stockholm och Göteborg. Lidingö är dock även för denna ytterligare projektering helt beroende av medverkan från Stockholms stad, och huruvida eller på vilka villkor en sådan samverkan kan komma till stånd är osvisst.

Jag måste därför, även om jag med hänsyn till utskottets enhälliga avstyrkande inte har så stora förhoppningar om framgång, vidhålla motionens yrkande om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär, att statliga medel ställs till förfogande för projektets snara realiserande. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionerna I: 136 och II: 164.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Som herr Alexanderson redan har understrukit har utskottet intagit en välvillig hållning till denna motion. Utskottet har dock inte ansett att denna fråga skall behandlas annorlunda än vad som brukar vara fallet i liknande frågor för andra kommuner. Vi har räknat med att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inte gärna kan ta upp det projekt det här gäller i fördelningsplanerna förrän ett konkret förslag föreligger. Vi har nämnt att det, om det kommer fram ett sådant förslag, finns möjlighet att taga upp det när man reviderar fördelningsplanen år 1963.

Vi har också understrukit att det är angeläget att planeringsarbetet vid denna tidpunkt har fortskridit så långt, att man kan beräkna att företaget påbörjas under den nya planperioden.

Det har också framgått av herr Alexandersons anförande, att det här egentligen är frågan om att få till stånd ett samarbete för att förbereda och planlägga detta arbete mellan Stockholms stad och Lidingö. Jag menar att detta samarbete måste komma till stånd precis på samma sätt som mellan andra kommuner, innan man får räkna med att erhålla medverkan från statsmakternas sida.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

Därefter gjordes enligt de angående mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 136 och II: 164; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 17

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 18**Ang. bidrag till byggande av enskilda vägar**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till byggande av enskilda vägar för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Anders Johansson* (I: 138) samt den andra inom andra kammaren av herrarna *Hamrin* i Kalmar och *Jönsson* i Ingemarsgården (II: 166), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag till enskild vägghåll-

Ang. bidrag till vatten- och avloppsanläggningar

ning jämväl skulle kunna utgå för byggande (iståndsättning) av väg, som vore av väsentlig betydelse för en stor allmänhet eller för trafik av andra än väghållare.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte till Bidrag till byggande av enskilda vägar för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

II. att motionerna I: 138 och II: 166 icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Jag har i anslutning till denna punkt väckt en motion tillsammans med några ledamöter i andra kammaren, vilken syftar till att skapa större rättvisa gentemot vissa enskilda väghållare.

Det finns ett stort antal vägar, som över enskild mark leder till exempelvis badorter, sommarstugebebyggelse och fritidsområden av olika slag, vägar som till övervägande del numera befares av bilar och andra fordon från städer och tätorter, vilket givetvis kräver att vägarna hållas i trafikabelt och framkomligt skick. Som det nu är får vederbörande markägare, som kanske minst begagnar vägen, svara för hela kostnaden för iståndsättandet och underhållet av vägen.

Vi motionärer anser inte att detta innebär någon rättvisa utan vi hemställer i motionerna att dessa vägar skall bli delaktiga av statsbidrag i ungefär samma utsträckning som nu är fallet när det gäller vägar, vilka skötes av vägsamfällighet. Utskottet har visserligen formellt avstyrkt motionen, men det har ställt sig välvilligt i så måtto, att det har hänvisat till 1960 års vägsakkunniga, vilkas utlåtande man förväntar skall behandla denna fråga i positiv riktning.

Jag har därför, herr talman, inte nu anledning att ställa något yrkande. Jag vill bara uttala den förhoppningen, att

vi inom kort skall få se frågan bli föremål för den positiva lösning, som vi åstundar.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Det är säkerligen möjligt och kanske mycket sannolikt att det är riktigt vad som framförs i motionerna. Såsom motionären även observerat har utskottet inte tagit ställning till detta problem. Utskottet säger med hänvisning till pågående utredning att frågan får prövas i vanlig ordning. Av den anledningen avstyrker utskottet bifall till motionerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 19—21

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22**Ang. bidrag till vatten- och avloppsanläggningar**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till vatten- och avloppsanläggningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ferdinand Nilsson* och *Torsten Andersson* (I: 97) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Grebäck* och *Boo* (II: 122), vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära, att en plan för avveckling av eftersläpningen beträffande bidragen till vatten- och avloppsanläggningar under kortare tidsperiod, exempelvis en femårsperiod, måtte föreläggas innevarande års riksdag;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av her-

Ang. bidrag till vatten- och avloppsanläggningar

rar *Helmer Persson* och *Öhman* (I: 345) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Holmberg* och *Nilsson* i Gävle (II: 406), vari hemställt, att till förevarande ändamål måtte för budgetåret 1961/62 anvisas ett reservationsanslag av 50 miljoner kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Uno Olofsson m. fl.* (I: 448) och den andra inom andra kammaren av herr *Hamrin* i Kalmar *m. fl.* (II: 521).

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 345 och II: 406, till Bidrag till vatten- och avloppsanläggningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 97 och II: 122 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 448 och II: 521 icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Denna fråga återkommer varje år, och varje gång måste vi konstatera, att väntetiden för att utfä statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar ökar år från år utan att egentligen något görs för att råda bot på detta miserabla förhållande.

Av utskottets utlåtande framgår, att även utskottet är medvetet om denna utveckling. Utskottet skriver: »Med hänsyn till den långa väntetiden för erhållande av bidrag samt de olägenheter detta ur skilda synpunkter medför vill utskottet dock ånyo understryka vikten av att utvecklingen på området noggrant följes och i anledning härav eventuellt erforderliga åtgärder vidtages.»

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anför att väntetiden för närvarande är sex och ett halvt år efter arbetenas igångsättande. Denna långa väntetid kommer emellertid att bli ändå längre, vilket framgår av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens propäer, där det talas om att för-
tursbidrag bör utgå till regionala re-

ningsanläggningar. Det betyder att väntetiden kommer att bli ändå längre.

Riksdagen måste faktiskt någon gång rätta till dessa missförhållanden. Det är faktiskt oanständigt av statsmakterna att handla på detta sätt gentemot kommunerna. De nuvarande förhållandena medför avsevärda fördyringar både för kommunerna och de enskilda människor som skall ha vatten- och avloppsanläggningar installerade.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen I: 345.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp):

Herr talman! Vi motionerade i denna fråga i fjol och har återkommit även i år. Från början tänkte vi oss att vi skulle kunna få till stånd en viss förhöjning av anslaget. Efter förra årets erfarenheter har vi i år i stället gått på den linjen att begära, att riksdagen hövligen skall skriva till Kungl. Maj:t och hemställa att Kungl. Maj:t skall framlägga en plan för avveckling av den rådande efsläpningen.

Jag konstaterar att eftersläpningen för budgetåret 1958/59 i pengar uppgick till 638 miljoner kronor. År 1959 skrev riksdagen till Kungl. Maj:t och framhöll vikten av att frågan om eftersläpningen i bidragsgivningen uppmärksamts följdes och att Kungl. Maj:t vidtog erforderliga åtgärder. Man var alltså redan då på det klara med att det på detta område föreligger förhållanden, som kräver åtgärder. Man räknade från riksdagens sida med att en kommande proposition 1959/60 skulle komma att innehålla något förslag om att klara frågan. Men effekten uteblev. Eftersläpningen, som 1959 i tid räknat var fem år, uppgick 1960/61 till sex år. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen räknar med att eftersläpningen 1961/62 blir sex och ett halvt år. Eftersläpningen, som 1958/59 i pengar var sammanlagt 638 miljoner kronor, är nu uppe i 885 miljoner kronor. Statsrådet skriver, att han höjt anslaget med 15 miljoner kronor för 1959/60, varför han inte kan tillstyrka någon ytterligare höjning för 1961/62. Det är en motivering, som på

Ang. bidrag till vatten- och avloppsanläggningar

intet sätt står i proportion till de existerande problemen.

Man försöker nu från statens sida att få kommunerna att överta den ena uppgiften efter den andra. Man lovar kommunerna att de skall få statsbidrag. Sedan sköter man saken på sådant sätt att kommunerna i årtal får ligga och ränta belopp på hundratals miljoner kronor. Sådant kan naturligtvis inte vara en tillfredsställande utveckling. Då skriver statsutskottet — jag återkommer till det citat som herr Persson gjorde, fastän jag läser det på annat sätt — att utskottet ånyo vill »understryka vikten av att utvecklingen på området noggrant följes och att i anledning härav eventuellt erforderliga åtgärder vidtages».

När vi alltså har en eftersläpning som ökat från att vara fem år 1959 till sex och ett halvt år och som vuxit från ett sammanlagt belopp av 638 miljoner kronor till 885 miljoner, skriver statsutskottet att *eventuellt* erforderliga åtgärder skall vidtagas. Jag är verkligen förvånad över detta skrivsätt. Det vore intressant att få höra hur utskottet motiverar sin skrivning och sin eventuella inställning till problemet.

Denna sak betyder ju så mycket för alla de orter ute i landet, som kämpar med lokaliseringssvårigheter och brottas med problemet att ordna bostadsförsörjningen. Härvid ingår ju faktiskt vatten- och avloppsfrågan som en mycket viktig del. Faktum är att eftersläpningen på detta område i fråga om statsbidragen nu är från år blir allt större och att situationen bara försämras.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Båda motionärerna har citerat utskottets utlåtande med en viss tillfredsställelse — med reservation för ordet »eventuellt». Utskottet har ju i övrigt understrukit att något måste göras å den långa väntetiden.

Herr Ferdinand Nilsson ville ha bort ordet »eventuellt». Jag medger att det kanske är onödigt att det står där, men bakgrunden är att det kan finnas vissa olika åtgärder som behöver vidtagas. Jag

erinrar t. ex. om att när vatten- och avloppsanläggningar byggs ut, får man inte glömma bort att de måste kompletteras med åtgärder för vattenvård. Vi har hållit på med den saken i åtskilliga år, men på det området finns ännu mycket att göra.

Det kan vidare vara fråga om att direkt öka anslagen, men det kan också vara fråga om att tillmötesgå motionärerna och göra upp en plan. Man kan alltså tänka sig olika saker, och därför kan det vara motiverat att använda ordet »eventuellt». Jag vill inte försvara ordvalet, men detta kan måhända vara någon förklaring till det.

Det väsentliga är emellertid sagt i utlåtandet, att man bör ta itu med problemet, och jag vill yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Så brännande som den här frågan är och så stora svårigheter som kommunerna har att ordna med vatten och avlopp vill man att jag skall söka *någon* hugsvalelse i att utskottet i alla fall har sagt, att det skulle kunna tänka sig att problemet uppmärksammas. När det rör sig om en eftersläpning på hundratals miljoner tycker jag dock, att kraftigare åtgärder är påkallade.

För några år sedan framlades en sanneringsproposition enligt vilken problemet skulle lösas genom sänkt bidragsprocent — en form av maskerad statsbankrutt, skulle jag vilja säga. Effekten blev inte bättre än att eftersläpningen sedan dess har vuxit i stället för att kortas av. Och likväl har statsutskottets uttalande från 1959, att saken borde uppmärksammas, nu försvagats därhän, att den »eventuellt» skall uppmärksammas.

Det är detta jag har reagerat mot.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Jag vill bara hänvisa till ett uttalande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som är infört i statsverkspropositionen sjätte huvudtitel: »Styrelsen har tidigare bedömt utvecklingen så, att

Ang. bidrag till vatten- och avloppsanläggningar

bidragsprocenten på grund av det stigande skatteunderlaget i kommunerna under denna tid skulle successivt komma att minska. Så synes nu emellertid knappast bli fallet, i varje fall ej i den omfattning som antagits. Detta beror främst på att anläggningskostnaden per betjänad person, vilken kostnad bl. a. påverkar bidragskvoten, stegrats som följd dels av att företagen nu alltmer omfattar glesare bebyggda områden, dels av att kostnaderna för främst avloppsanläggningar med stigande krav på vattenvård, blir allt högre.»

Kostnaderna har alltså ökat i en utsträckning som inte heller väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kunnat förutberäkna, och detta är en av anledningarna till att eftersläpningen har ökat.

När herr Ferdinand Nilsson finner det så intressant att utskottet har använt ordet »eventuellt», vill jag erinra om att herr Nilsson själv tillsammans med herr Torsten Andersson i sin motion har yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att en plan för avveckling av eftersläpningen beträffande bidragen till vatten- och avloppsanläggningar under kortare tidsperiod, *exempelvis* en femårsperiod, måtte föreläggas innevarande års riksdag. Jag måste säga att jag tycker utskottets skrivning kan gälla ungefär lika mycket när vi säger, att det är angeläget att man följer utvecklingen och vidtar eventuellt erforderliga åtgärder.

Jag har bara här velat uttala att det blir litet missvisande om man framställer utvecklingen bara på det sätt som herr Ferdinand Nilsson har gjort. Jag yrkar bifall till utskottets utlåtande.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag slår fast att den siste ärade talaren med sitt anförande faktiskt sade, att en omständighet som har spelat in i det här sammanhanget är att glesbygderna har behövt pengarna. Han har därmed också pekat på de svårigheter, som saneringsåtgärder i de mindre tätorterna bereder vederbörande landskommuner. Jag finner att detta är

en försvårande omständighet, som enligt min uppfattning borde ha eggat statsutskottet att skriva väsentligt positivare.

Nu säger herr Persson att han kan krypa bakom vad herr Andersson i Bråmhult och jag har skrivit i en motion, där vi inte har bestämt fixerat någon tidsperiod för avvecklingen. Ja, men vi vill ha *en plan för avveckling* av eftersläpningen i stället för *en växande eftersläpning* år efter år. Vi anser att eftersläpningen skulle kunna klaras exempelvis på fem år, men vi har inte velat fixera någon dag i almanackan, när avvecklingen skulle vara klar, eftersom eftersläpningen har vuxit så orimligt. Det är bara den saken vi är tveksamma om. Men av statsutskottets skrivsätt förefaller det som om det skulle vara tveksamt, om här alls föreligger något problem, och det är det jag har vänt mig emot.

Herr Bengtsson tycks mena att det kanhända är ett redaktionellt missöde att ordet »eventuellt» har kommit med. Det förefaller mig vara en väsentligt rimligare förklaring än den förklaring som herr Fritz Persson försökte sig på.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Jag vill undertsryka att den förklaring jag lämnade bara var ett återgivande av den förklaring som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har anförat. Jag har inte hittat på det där själv.

Till slut vill jag säga att det väl ändå inte kan vara rimligt av herr Ferdinand Nilsson att påstå, att vi i statsutskottets utlåtande skulle ha bortsett från att det föreligger ett problem. Om herr Ferdinand Nilsson läser utlåtandet, kommer han underfund med att det inte är på det sättet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av därunder förekomna yrkanden propositioner komme att framställas särskilt rörande varje moment av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

I fråga om mom. I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets

Ang. utökning av personalen vid statens bilinspektion

hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla motionen I: 345.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i mom. II och III hemställt.

Punkten 23**Ang. utökning av personalen vid statens bilinspektion**

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å motionerna I: 240, av herrar *Hedblom* och *Söderquist*, och II: 350, av herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.*,

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens bilinspektion, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1961/62;

b) till Statens bilinspektion: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 3 809 000 kronor, att avräknas mot automobilskattmedlen.

Det av utskottet tillstyrkta förslaget innebar bland annat, att bilinspektionens personal skulle utökas med ytterligare fem bilinspektörer i Ae 19.

I motionerna I: 240 och II: 350 hade hemställts att riksdagen måtte besluta, att statens bilinspektionens personal skulle utökas med tolv nya bilinspektörer i Ae 19.

Vid punkten hade reservation anmälts av herr *Holmqvist*, vilken likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **HEDBLOM** (fp):

Herr talman! Tillsammans med herr *Söderquist* har jag vid denna punkt väckt en motion om utökning av antalet bilinspektörer vid statens bilinspektion med

12 i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens äskanden. Statsrådet har ansett sig endast kunna föreslå fem bilinspektörer.

Utskottet har behandlat motionen i en synnerligen välvillig skrivning. Önskemålen om ytterligare personalförstärkning för inspektionens del synes utskottet väl motiverade, men utskottet har ändå inte funnit sig böra biträda vårt förslag. I anslutning till avslagsyrkandet framhålles emellertid att det — icke minst ur trafiksäkerhetssynpunkt — framstår som angeläget att frågan om inspektionens behov av ytterligare personalförstärkning uppmärksamt följes samt att i anledning härav eventuellt erforderliga åtgärder utan dröjsmål vidtages. Med en så positiv inställning från utskottets sida hade man kanske kunnat vänta sig att motionen skulle ha tillstyrkts, men så har inte skett.

Jag tänker inte här upprepa de argument som framförts i motion för en utökning av antalet bilinspektörer. Jag vill endast lämna kammaren några dagsfäriska siffror, som visar att läget är mycket allvarligt. Enligt uppgift från Sveriges bilskolors riksförbund har förbundet för närvarande cirka 62 000 elever i sina körskolor. 18 000 av dessa beräknas vara färdigutbildande under april månad. Bilinspektionen kan klara av cirka 500 körkortsprov per dag. Eftersläpningen blir då inte mindre än 300 prov per dag denna månad. Från Malmö rapporteras att väntetiden för uppkörning är två månader. Bilskolorna får på så sätt arbeta under mycket svåra förhållanden, och ofta får anställd personal permitteras. Eleverna åsamkas ökade kostnader då de under tiden fram till uppkörningen måste underhålla sina färdigheter under extra körtimmar. Nervositeten vid uppkörningen ökas, då eleverna vet att ett misslyckande innebär en ny lång väntan på uppkörning.

Även för bilbesiktning är det enligt statens bilinspektion mycket långa väntetider. Den som i dag anmäler sig får sitt fordon besiktigt först den 12 maj. Särskilt allvarligt är det, att det för besiktningar efter s. k. flygande inspektioner

Ang. utökning av personalen vid statens bilinspektion

endast är en fyra dagar kortare väntetid. Om körförbud under mellantiden ålagts bilen, kan ägaren göra stora ekonomiska förluster, och mindre nogräknade bilförare väntar väl med justeringen av bristfälligheter på bilen till strax före kontrollbesiktningen, och deras bilar utgör då en trafikfara.

Läget för dagen är som synes allvarligt, och jag ber att få yrka bifall till motionerna I: 240 och II: 350.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Under en följd av år har bilinspektionen varje år fått ett antal nya inspektörstjänster och även viss förstärkning i fråga om biträdespersonalen. År 1957 beslutade således riksdagen inrättandet av nio nya inspektörstjänster, år 1958 fick inspektionen ytterligare sex sådana tjänster, och för vart och ett av åren 1959 och 1960 tillkom ytterligare tre tjänster. Nu förelägges från utskottets sida ett förslag att riksdagen skall besluta om inrättande av ytterligare fem inspektörstjänster. Bilinspektionen kommer således under en femårsperiod att ha förstärkts med sammanlagt 26 kvalificerade tjänstemän.

Jag har inte begärt ordet — och jag har inte avgivit en blank reservation — för att gå emot utskottet när det gäller att inrätta de föreslagna fem nya tjänsterna. Däremot har jag inte kunnat dela den mening som utskottet anför i fråga om bedömningen för framtiden. Herr Hedblom har nyss uttalat sin tacksamhet över utskottets positiva skrivning. Jag skulle för min del vilja framhålla, att man inte i längden kan fortsätta på den inslagna vägen och ständigt anställa mer och mer folk och tro att man därmed löser dessa frågor på ett rimligt sätt. De siffror, som herr Hedblom nyss anförde, utvisar när det gäller körkortsproven ett betydligt sämre läge i dag än vad som rådde för några år sedan, då vi hade långt flera körkortsökande. Jag tror inte att köerna då var så långa som herr Hedblom nämnde att de nu är.

Jag förstår mycket väl att utskottet vid sin positiva skrivning har tagit intryck

av de motiv väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anført. De är onekligen bestickande, när det sägs: »Landets bilskolor måste i många fall arbeta under synnerligen svåra förhållanden, då färdigutbildade elever inte inom rimlig tid kan beredas plats för uppkörning.» Ännu allvarligare är kanske följande: »De nuvarande långa väntetiderna kan vidare medföra stora ekonomiska avbräck för fordonsägarna. Lastbilar och fordonskombinationer kan få stå outnyttjade veckotals i avvaktan på registrerings- eller ombesiktning.»

När sådana argument anföres, är det givet att man kan känna sig frestad att skriva så positivt som utskottet gjort. Men jag tror för min del inte, att man kan råda bot på dessa missförhållanden genom att inspektionen får ideliga personalförstärkningar. I stället bör, såvitt jag förstår, inspektionens uppgifter omprövas. Man bör ställa frågan så: Är det nödvändigt att fortsätta verksamheten efter just de linjer som hittills följts?

I ett par motioner, som är hänvisade till andra lagutskottet, upptas frågan om körskolornas rätt att utställa kompetensbevis för körkortssökande. Där utvecklas också den tankegången, att bilinspektionen borde inrikta sin verksamhet på samma sätt som inspektioner över andra utbildningsområden gjort; utbildning förekommer ju på massor av områden här i landet, och den statliga inspektionen tillgår på det sättet att man besöker skolorna och kontrollerar att deras verksamhet är riktigt upplagd.

Så småningom får vi väl tillfälle att här i kammaren diskutera dessa motioner, och jag skall därför undvika att gå närmare in på de berörda tankegångarna nu. Men jag vill framhålla att körkortsproven utgör mer än hälften av bilinspektionens förrättningar, och det är alldeles klart att om körkortsproven kunde ordnas enligt tankegången i motionerna så skulle man skapa betydligt större möjligheter att få ordning på andra grenar av bilinspektionens verksamhet.

Jag har intet yrkande, herr talman, men jag har ändå med dessa ord velat

motivera varför jag anført en blank reservation vid denna punkt. Man bör enligt min mening allvarligt överväga, om det inte är möjligt att finna nya vägar för att komma till rätta med de missförhållanden som utan tvivel råder i dag.

I herr Holmqvists yttrande instämde herr *Berg, Gunnar*, (s).

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Kungl. Maj:ts förslag innebär en utökning med ytterligare fem bilinspektörer mot de tolv som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordat.

Bägge de föregående talarna har, förefaller det mig, uttalat en viss tillfredsställelse med utskottets utlåtande, och jag tycker att man kan säga att utlåtandet täcker de önskemål som föreligger. Visserligen är inte motionerna tillstyrkta, men utskottet har sagt att det »framstår som angeläget att frågan om inspektionens behov av ytterligare personalförstärkning uppmärksamt följes samt att i anledning härav eventuellt erforderliga åtgärder utan dröjsmål vidtages». Detta täcker så vitt jag förstår herr Hedbloms önskemål, möjligen även herr Holmqvists — uttrycket »eventuellt erforderliga åtgärder» ger ju möjlighet att ordna det hela efter ett annat system än det nu gällande. I varje fall innebär utskottets yttrande, att denna verksamhet bör ordnas mera tillfredsställande med hänsyn till den hastiga utvecklingen på området.

Med dessa ord, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets utlåtande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 24—31

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32

Ang. kostnader för vetenskaplig trafik-säkerhetsforskning

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Kostnader för vetenskaplig trafik-säkerhetsforskning för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 550 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 242) och den andra inom andra kammaren av herr *Jönsson* i Inge-marsgården *m. fl.* (II: 351), dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 445) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 522), i vilka samtliga motioner hemställdes, att riksdagen till nu ifrågavarande ändamål måtte anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor för nästa budgetår.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 242 och II: 351 samt I: 445 och II: 522, till Kostnader för vetenskaplig trafik-säkerhetsforskning för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 550 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrarna *Bengtson, Edström, Lundström, Thors-ten Larsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrarna *Gustafsson* i Kärby och *Nelander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 242 och II: 351 samt I: 445 och II: 522, till Kostnader för vetenskaplig trafik-säkerhetsforskning för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Ang. kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Till denna punkt är en reservation fogad, där vi yrkar bifall till motioner som begärt att trafiksäkerhetsrådet skall få det anslag som det begärt, nämligen 750 000 kronor.

När man läser utskottets yttrande beträffande detta motionsyrkande, föreställer man sig att utlåtandet skall sluta med ett tillstyrkande av motionerna. Utskottet säger nämligen, att en ytterligare höjning i enlighet med vad motionärerna föreslagit kan »i och för sig framstå som välbefogad». Men så hänvisar utskottet till vad departementschefen har anfört, och på den grunden följer man hans förslag.

Vad är det då för avgörande skäl som departementschefen har anfört i sin proposition? Jo, han säger att trafiksäkerhetsforskningen bör ges ökat stöd i likhet med andra forskningsgrenar. Jag finner det uttalandet märkligt, inte minst från företrädaren för kommunikationerna. Jag tar för givet att statsrådet inte menar, att man med linjal skall dra en linje som anger den procentuella anslagshöjning som alla forskningsgrenar bör få. I stället bör väl hänsyn tas till vad det gäller för slags forskning, hur aktuell den är och hur angeläget det är att snarast möjligt nå ett resultat.

Under propagandatider har vi hört sägas även från statsrådskreten, att trafikolyckorna är en verklig folksjukdom. Menar utskottet då att den folksjukdom, som har sin grund i den ständigt svällande motortrafiken, inte är av större aktualitet än långsiktiga forskningsuppgifter av mångahanda slag? Det vore enligt min mening en fullständigt orimlig bedömning.

Jag skall inte trötta med att upprepa alla de siffror om trafikolyckornas följder som finns i motionen och som har dryftats tidigare i kammaren. Låt mig bara helt kort erinra om att antalet nyregistrerade bilar och traktorer under 1960 uppgick till 174 750. Nedskrotnings-siffrorna för året är tydligen ännu inte statistiskt klara, men de ligger naturligtvis betydligt lägre, och jag skulle tro att mer än 100 000 fler bilar kommer att tra-

fikera våra vägar i år än vad fallet var i fjol. Olycksriskerna stiger givetvis i förhållande till trängseln på vägarna, kanske ännu mer.

Jag kan inte undertrycka en viss känsla av att trafiksäkerhetsarbetet på senaste tiden på något sätt fastnat vid fartbegränsning. Fartbegränsningen må ha sitt värde, men vi skall därför inte glömma bort att grundproblemen alltjämt kvarstår. I städer och samhällen råder ju sedan lång tid en hastighetsbegränsning, men där inträffar alltjämt många och allvarliga olyckor.

Jag tror inte att det finns någon genväg till trafiksäkerhet utan att de medverkande faktorerna måste analyseras var för sig, så att de åtgärder man vidtar på olika områden är realistiskt underbyggda, d. v. s. vilar på ett fast vetenskapligt underlag. Det är detta som trafiksäkerhetsrådet genom sin forskning försöker att skapa.

I fjol uppgjordes ett forskningsprogram som skulle kosta en miljon, men man fick bara en halv. I år har trafiksäkerhetsrådet försökt följa statsmakternas önskemål om en koncentration och begärt 750 000 kronor. Regeringen och utskottet vill ge bara 550 000 kronor, d. v. s. 50 000 kronor mer än i fjol.

Envar, som vet vad stegringar i löner och pensionskostnader och de prisstegringar i övrigt som bebådats i statsverkspropositionen innebär, måste nog komma till den slutsatsen att det inte blir särskilt mycket över av de 50 000 kronorna sedan de s. k. automatiska utgiftstegringarna har betalats. Det skulle med andra ord innebära, att den svällande trafiken inte anses böra föranleda någon reell anslagsökning för den reguljära trafiksäkerhetsforskningen. Jag är väl medveten om att trafiksäkerhetsrådet har fått ett specialanslag för att analysera verkningarna av fartbegränsningen nu i påskas, men det gäller ju ett annat budgetår än det vi nu behandlar och dessutom är det en speciell och tillfällig uppgift som man har fått liksom vid sidan av det ordinarie arbetet.

Låt mig tillägga att de 750 000 kronor, som trafiksäkerhetsrådet begär, bara in-

Ang. kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

nebar att rådet kan fullfölja de forskningsuppgifter som det för närvarande har. När man nu får 200 000 kronor mindre, betyder det en väsentlig förse- ning av de utredningar som är i gång och ingen möjlighet att påbörja några nya. Det finns åtskilliga önskemål om utredningar, som är mycket trängande och som trafiksäkerhetsrådet anser det vara väsentligt att kunna sätta i gång snarast möjligt.

Man har beräknat att de kostnader som trafikolyckorna årligen förorsakar här i landet rör sig om en miljard. Jag vet inte hur stor siffran kan vara, men alla vet att det är fråga om enorma kostnader, och i förhållande till dem är ju de 200 000 kronor som striden nu gäller en bagatell.

Jag tror emellertid, herr talman, att verkningarna av ett sådant anslag kan betyda väsentliga besparingar både nationalekonomiskt och i fråga om mänskligt lidande, och det är därför som jag ber att få yrka bifall till den reservation av herr Bengtson m. fl. som är fogad till den här punkten.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Herr Lundström har pekat på vad vi har skrivit i utskottsutlåtandet, nämligen att den ökning som trafiksäkerhetsrådet begär »i och för sig kan framstå som välbefogad». Jag tycker inte att det är så väldigt märkvärdigt att vi skrivit så. Det kommer många framställningar till riksdagen som behandlas av statsutskottet och som är välbefogade, men som vi ändå inte anser oss kunna tillmötesgå på sätt som motionärerna eller vederbörande verk eller organ har önskat i motioner eller petita.

Herr Lundström säger att den folksjukdom, som trafikolyckorna utgör, har sin grund i att man inte har kunnat bedriva forskning eller riktigare uttryckt, att forskningen skulle, om den kunde pågå mera intensivt, leda till resultat som begränsade olyckorna. Herr Lundström pekar i detta sammanhang även på att bilarnas antal har ökat kraftigt och att anslagen till trafiksäkerhetsforskningen inte alls följt med.

Det kan man väl diskutera. För budgetåret 1958/59 fick trafiksäkerhetsrådet 100 000 kronor. I år är detta anslag uppe i 550 000 kronor, sedan det nu föreslås ökat med 50 000 kronor. Anslaget har alltså mer än femdubblats under fyra år. Bilarnas antal har ökat snabbt, men inte har det femdubblats under den tiden. Det vill väl inte ens herr Lundström påstå?

Fullt riktigt är inte heller herr Lundströms påstående att trafiksäkerhetsrådet endast har avsett att fullfölja det forskningsprogram som det nu håller på med. För att fullfölja påbörjade forskningsprogram »och för igångsättande av nya angelägna forskningsprojekt» föreslår trafiksäkerhetsrådet en höjning av anslaget med 250 000 kronor till 750 000 kronor.

Jag tror för min del inte att det behöver råda några delade meningar i sak om angelägenheten av att detta forskningsarbete bedrivs så intensivt som möjligt. Det är dock så när det gäller anslagskrav, att en avvägning sker och måste ske. Jag kan inte inse att detta område blivit sämre tillgodosett än andra områden. Vi har inom fjärde avdelningen och i statsutskottet inte ansett oss ha skäl att gå längre än vad Kungl. Maj:t har gjort.

Vad man än säger om fartbegränsningen vill jag som min personliga mening framhålla, att fartbegränsningen är ett effektivt medel då det gäller att minska trafikolyckorna. Jag har kört bil så mycket att jag vet att en bilförare kan klara sin bil bättre om han kör 90 kilometer än om han kör 140 eller 150 kilometer i timmen. Jag är därför övertygad om att fartbegränsningen är en av de bästa åtgärderna då det gäller att nedbringa trafikolyckornas antal. Då herr Lundström kom in på denna fråga ville han liksom nedvärdera betydelsen av att hålla farten inom rimliga gränser.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill inte alls nedvärdera fartbegränsningens betydelse, vilket jag också sade i mitt förra anföran-

Ang. kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

de. Jag lämnade närmast frågan öppen och ansåg att den inte är den enda betydelsefulla frågan. En hel del grundproblem kvarstår, alltså frågor som trafiksäkerhetsforskningen sysslar med.

Jag tror inte man kan göra några procentuella jämförelser mellan trafikens ökning under de senaste fem åren och anslagen till trafiksäkerhetsforskningen. Biltrafiken började ju inte för fem år sedan. Den hade ökat undan för undan under många tiotal år, till dess att situationen blev så allvarlig att man blev tvungen att vidtaga åtgärder för att förebygga olyckor. Att man sedan dess har kunnat bygga ut verksamheten är glädjande, och jag säger ingenting om den ökning som har skett. Jag tar inte upp den i detta sammanhang. Jag talar om *nästa* år och har då konstaterat, att de automatiska utgiftsökningarna troligen är så stora att det inte blir någon *reell* ökning nästa år av anslagen.

Jag förmodar att utskottets talesman är väl medveten om att det forskningsprogram, som trafiksäkerhetsrådet har gjort upp, egentligen inte slutade på 750 000 kronor utan på 925 000 kronor. De 750 000 kronorna slukades faktiskt av de uppgifter som trafiksäkerhetsrådet redan hade satt igång med, medan det dessutom finns en del andra utredningar som det vore väsentligt att snabbt få sätta igång och vilkas kostnader uppgår till 175 000 kronor. De nya projekten avser bl. a. tillbudsanalys, där man skall försöka få klart för sig hur trafikanterna uppfattar och reagerar inför de situationer som föregår olyckorna. Det gäller även prövning och undersökning av körkortsaspiranterna, en sak som nyss aktualiserats av herr Holmqvist och som är viktig när det gäller trafiksäkerheten.

Jag anser därför att det finns goda skäl för den ståndpunkt reservanterna intagit. Beloppet är inte av den storleksordningen att det borde betyda så mycket för riksdagen, men jag däremot tror att det för trafiksäkerhetsforskningen har en mycket stor betydelse.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag är väl medveten om att man kan ha olika meningar om de åtgärder som vidtas eller kan vidtas på skilda områden när det gäller att öka trafiksäkerheten. Jag är också medveten om trafiksäkerhetsforskningens utomordentliga vikt och betydelse. I detta sammanhang är ju också att konstatera den årliga uppräknings som sker. Herr Lundström tyckte att den var för blygsam, men vi följer den princip som vi har tillämpat sedan några år tillbaka, att samma procentuella uppräknings skall ske inom trafiksäkerhetsforskningen som inom annan forskning. Till det kan sägas, att trafiksäkerhetsrådet för 14 dagar sedan fick ett tillägg på 20 000 kronor till sitt anslag. Tillägget är visserligen avsett för speciella och kanske nya uppgifter, men det gav ändå rådet de ökade resurser som rådet anmält behov av. Samtidigt fick också statens väginstitut 5 000 kronor för att göra speciella undersökningar, som också kommer att få betydelse för trafiksäkerheten över huvud taget.

När man, herr talman, nu resonerar om ett så allvarligt och i så hög grad aktuellt problem som trafiksäkerheten, tycker jag, att man liksom bör redovisa de skilda vägar, på vilka man söker att aktivt och energiskt angripa problemet, angripa den folksjukdom som trafikolyckorna är. Gör vi en sådan genomgång, måste vi väl konstatera, att vägbyggandet såsom sådant har sin betydelse, och det är ju att notera, att vägbyggandet i vårt land står på mycket hög nivå. Här bedrivs också en trafiksäkerhetspropaganda av mycket stor omfattning. Propagandan får ökade resurser år efter år, och statsmakternas beslut att lämna skattefrihet för bidrag som försäkringsbolagen ger till NTF för trafiksäkerhetspropaganda har på sitt sätt gjort bolagen mera intresserade att satsa medel för en ökad sådan propaganda.

Vi har vår vägtrafikförordning, som ju innehåller bestämmelser som syftar till att reglera trafiken och som innerst inne har den målsättningen att åstad-

Ang. kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

komma en ökad trafiksäkerhet. År efter år gör man en översyn av de gällande bestämmelserna, och riktpunkten för denna översyn är ju att man skall främja trafiksäkerheten. Riksdagen har att inom några dagar emotse en proposition med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen, varvid målsättningen är precis densamma som den har varit under tiotalet år — att främja trafiksäkerheten. Riksdagen har ju att ta ställning också till en sak som går över inrikesdepartementet, nämligen ökningen av antalet poliser som uteslutande eller till huvudsaklig del har att övervaka trafiken.

Vidare införde vi ju vid jul- och nyårshelgen en tillfällig hastighetsbegränsning. Vad var den motiverad av? Jo, av en strävan att få en ökad trafiksäkerhet, att få olyckskurvan att vika av nedåt. Vi har upprepat försöket under påskhelgen. Jag skall inte dra några slutsatser av försöken, därför att jag anser att ett eller två försök är för litet för att man skall kunna dra några bestämda slutsatser, men så mycket är ändå klart, att antalet olyckor i trafiken var mindre än vanligt vid julen och nyåret och under påsken.

Vidare har för någon vecka sedan tillatts en utredning med generaldirektör Karleby som ordförande och herr Lundström som en av ledamöterna. Utredningen har att planera de fortsatta försök med hastighetsbegränsning, som vi inom departementet menar vara nödvändiga för att man skall få en riktig bild av vad hastigheten betyder i olycks-sammanhang. Utredningen skall inte bara planera och följa försöken, utan också dra de slutsatser som man kan dra av försöken och på basis därav presentera förslag till åtgärder.

Vi har också tillsatt en annan utredning, som har att pröva frågan om den s. k. efterkontrollbesiktningen, en fråga som i hög grad är angelägen, ty det finns ett mycket stort antal fordon som far fram på vägarna utan att vara trafiksäkra i ordets egentliga bemärkelse. Denna utredning har ganska nyligen fått ett tilläggsuppdrag, nämligen att också un-

dersöka bestämmelserna om de s. k. kopplingsanordningarna mellan lastbilar och släpvagnar och mellan bussar och släpvagnar. Även dessa anordningar behöver uppmärksammas.

Ja, herr talman, jag har velat ge en förteckning över de olika vägar som vi försöker att angripa detta problem på och över de sätt på vilka vi försöker skapa en ökad trafiksäkerhet. Jag vill gärna ge uttryck för min tillfredsställelse över det stora engagemang som det svenska folket och framför allt motorförarna känner och visar inför hela detta strävande, som jag i de angivna punkterna har försökt ge uttryck för. Vi har en aktivitet i trafiksäkerhetsarbetet som aldrig någonsin tidigare, och jag hoppas att vi genom en serie åtgärder — måhända också nya som kan komma fram — inom en rimlig tid skall komma till rätta med dessa problem och få olyckskurvan att verkligen böja av nedåt.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har inte något särskilt att anföra till den översikt som statsrådet har lämnat. Den är intressant och i och för sig överskådlig. Jag vill bara konstatera, att statsrådet liksom utskottet vitsordar den vetenskapliga trafiksäkerhetsforskningens betydelse men säger, att anslaget inte har kunnat höjas ytterligare, då man håller på principen att det skall vara en procentuellt lika stor ökning för olika forskningsområden. Detta är en beräkningsgrund som jag för min del inte kan godkänna, av skäl som jag tidigare utvecklat i dag. Jag tycker man skall beräkna anslagsökningen i förhållande till vikten och angelägenheten av den forskning det gäller, sett inte bara på lång utan även på kort sikt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt

Ang. driftbidrag till statens järnvägar

samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 46.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 33—60

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 61**Ang. driftbidrag till statens järnvägar**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Driftbidrag till statens järnvägar för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 80 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Eskilsson* och *Sveningsson* (I: 238) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Magnusson* i Borås och *Nilsson* i Svalöv (II: 349),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Svanström* och *Nils-Eric Gustafsson* (I: 243) samt den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Tvärålund *m. fl.* (II: 352).

I motionerna I: 238 och II: 349 hade hemställts, att riksdagen måtte upptaga förevarande anslag med 50 miljoner kronor samt uttala, att en särskild nämnd borde inrättas för att besluta i frågor om nedläggande av järnväg.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 238 och II: 349, såvitt nu vore i fråga, till Driftbidrag till statens järnvägar för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 80 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 238 och II: 349 — såvitt de avsåge ett uttalande från riksdagens sida rörande en särskild nämnd för avgörande av nedläggningsärenden — icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 243 och II: 352 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herrar *Kaijser*, *Virgin*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I och II hemställa,

I. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 238 och II: 349, såvitt nu vore i fråga, till Driftbidrag till statens järnvägar för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 50 000 000 kronor;

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 238 och II: 349, såvitt nu vore i fråga, uttala, att en särskild nämnd borde inrättas för avgörande av nedläggningsärenden.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! Under denna punkt har statsutskottets majoritet tillstyrkt, att ett driftbidrag till statens järnvägar skall utgå med samma belopp som innevarande år, alltså med 80 miljoner kronor. Reservanterna inom utskottet har däremot menat att utskottet hade bort tillstyrka det motionsvis framförda kravet på en sänkning av driftbidraget till 50 miljoner kronor.

Det är visserligen sant att en minskning av driftbidraget inte omedelbart kan förväntas ge motsvarande besparingseffekt utan i stället kommer att medföra en ökning av SJ:s redovisade underskott, men vi finner det i alla fall utomordentligt angeläget att på det sättet ge eftertryck åt de krav som ställdes och åt de uttalanden som gjordes när driftbidraget för första gången beviljades för tre år sedan, nämligen att bidraget skulle vara ett utpräglat provisorium och att det inte skulle förändra de krav på full kostnadstäckning som då gällde och fortfarande gäller som SJ:s ekonomiska målsättning.

De senare årens utveckling har inneburit något av en revolution på trafikområdet. Siffror, som i annat sammanhang — nämligen när det gäller vägarna — redovisas i statsverkspropositionen, bestyrker detta. Så t. ex. har transportarbetet på vägarna fördubblats på några få år, och alla tecken tyder på att ännu en fördubbling kommer att ske inom ytterligare ett fåtal år. Transportvolymen på järnvägarna har däremot varit i stort sett oförändrad, och det innebär alltså att järnvägarna har fått och får en allt mindre del av det totala transportarbetet på sin lott.

Det är under sådana omständigheter inte att förvåna sig över att SJ har haft avsevärda svårigheter med sin anpassning och inte heller att driften har lämnat underskott. Det kan vi förstå och

Ang. driftbidrag till statens järnvägar

kanske också under en övergångstid acceptera. Vad som emellertid inte lika lätt kan accepteras är om man skulle försumma att vidta de åtgärder, som är nödvändiga för att inhämta försprånget och för att snarast igen kunna få en sund ekonomi i driften. All erfarenhet från ekonomisk verksamhet visar väl att vad som skiljer den framgångsrike från den mindre framgångsrike just är förmågan att i tid vidtaga de åtgärder — även om de är impopulära — som förr eller senare ändock måste vidtagas. Så också med säkerhet här. Anpassningen måste göras; det enda man vinner med dröjsmålet är ett ganska kort uppskov, och det sker till priset av väldiga kostnader för samhället. Subventioner ger lika litet här som på andra områden en verklig eller varaktig hjälp.

Nu kan det naturligtvis finnas skäl för åtaganden och kostnader inom en statlig trafikapparat som inte är företagsekonomiskt motiverad. Det kan vara militära och det kan vara andra allmänna skäl. Jag tror emellertid att man ofta är benägen att överdriva sådana skäl och att de vid en kritisk granskning kanske inte ens skulle motivera det lägre driftbidrag som reservanterna föreslår. Det måste i varje fall vara angeläget att skälen klart definieras och att kostnaderna specificeras. I och med det förebådade framläggandet i vår av 1953 års trafikutrednings betänkande får vi väl dock tro att sådana överväganden skall kunna göras, och vi vill därför i avvaktan härpå godtaga ett driftbidrag om 50 miljoner kronor för nästa budgetår.

Bland alla de rationaliseringsåtgärder som statens järnvägar vidtar och måste vidtaga är det väl nedläggningen av mindre bärkraftiga banor och bandelar som mest intresserar och engagerar allmänheten, i varje fall i berörda bygder. Det är självklart att nedläggningarna inte får ske på så sätt, att bygden berövas rimliga trafikmöjligheter. Det utgår ju också särskilda anslag för erforderliga vägförbättringar i dessa sammanhang. Trots detta är det nog ofta så att sambandet med dessa anslag inte står klart utan att bygden känner sig berövad ett

Ang. driftbidrag till statens järnvägar

gammalt vant trafikmedel, utan att den har fått någonting som helst i stället. Bl. a. ur den synpunkten skulle det kunna vara värdefullt, om den nämnd för nedlägningsärenden tillsattes, som besparingsutredningen på sin tid föreslog. Den skulle kunna ge möjlighet till värdefull upplysning och överläggningar i de aktuella ordena.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid utskottets hemställan i denna punkt under mom. I och II.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Departementschefen har i bil. 8 till statsverkspropositionen när det gäller detta ärende hänvisat till 1953 års trafikutredning och räknat med att man får ta ställning till dessa frågor i samband med utredningens betänkande. Utskottet har av tre eller fyra olika skäl velat ansluta sig till förslaget om ett anslag på 80 miljoner kronor för detta ändamål.

Först och främst har utskottet understrukit att detta anslag bl. a. är avsett att ge utrymme för vissa taxepolitiska åtgärder, och det har inte främst eller enbart knutits till driften av de trafiksvaga bandelar som kan betraktas som nedlägningsbara.

Utskottet har också påpekat att en nedräkning av bidragsanslaget på kort sikt knappast skulle medföra någon besparing — vilket också den föregående ärade talaren varit inne på — eftersom detta skulle öka belastningen på anslaget för täckning av underskott å statens järnvägars fond.

Utskottet har slutligen också erinrat om de lokala hänsyn som man enligt den nuvarande ordningen måste ta vid prövningen av nedlägningsärendena. Det är dessa skäl som föranlett utskottet att biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! Med anledning av herr Perssons uttalande att utskottet velat tillstyrka förslaget om driftbidrag bl. a. av taxepolitiska skäl skulle jag vilja säga ett par ord.

Det är ju så att statens järnvägar när det gäller taxepolitiken förr var mycket hårt bundet av skyldigheten att hålla enhetliga och helt öppna taxor. Nu har man emellertid sedan ett par år tillbaka betydligt lättat på den skyldigheten, och SJ kan numera i stor utsträckning tillämpa taxor som är mera trafikekonomiskt betingade. Teoretiskt kan naturligtvis sägas att för en viss bana finns bara en taxa som ger största möjliga nettoinkomst. En sådan taxa kan av skilda orsaker inte alltid tillämpas, men för många banor och bandelar skulle väl även en sådan taxa ge ett betydande underskott, och för de banorna är den ekonomiska ekvationen olöslig.

Man kan kanske tolerera en viss utjämning mellan goda banor och mindre goda banor. En sådan utjämning sker inom nästan alla grenar av ekonomisk verksamhet, och man bör observera att järnvägarnas värsta konkurrent, bilar, också är föremål för irrationella pålagor. Men när man ser att omkring hälften av SJ-nätet ger underskott — så tycks faktiskt vara förhållandet — då går det väl ändå inte att bara avfärda saken med subventioner. Då måste det fordras andra åtgärder, och det var just detta vi velat ge uttryck åt genom kravet på en minskning av driftbidraget.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Därefter gjordes i enlighet med de rörande mom. I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen i motsvarande del; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

I fråga om mom. II, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels

Om inrättande av en personlig professur i arbetsfysiologi för med. dr Nils Lundgren ock att det förslag skulle antagas, som innehölles i den vid punkten anförda reservationen i förevarande del.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls härefter vad utskottet i mom. III hemställt.

Punkterna 62—65

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 66

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående underskott å statens järnvägars fond för budgetåret 1961/62, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1961/62 till övnings- och yrkesläroutbildning jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Om inrättande av en personlig professur i arbetsfysiologi för med. dr Nils Lundgren

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1961 angiven ändring av personalförteckningen för gymnastiska centralinstitutet, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för gymnastiska centralinstitutet, att till-

lämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 704 000 kronor.

Ett förslag från styrelsen för industri-fysiologiska avdelningen — en med gymnastiska centralinstitutet samarbetande och till institutet lokalmässigt anknuten institution — om inrättande av en personliga professur i arbetsfysiologi för medicine doktorn Nils Lundgren hade icke tillstyrkts av departementschefen. Enligt förslaget borde professuren förläggas till den fysiologiska institutionen vid gymnastiska centralinstitutet eller vid universitet eller högskola i Stockholm.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Knut Johansson m. fl.* (I: 313) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Allard* och *Kellgren* (II: 461), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att inrätta en personlig professur i ämnet arbetsfysiologi vid gymnastiska centralinstitutet för medicine doktorn Nils Lundgren.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna I: 313 och II: 461,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för gymnastiska centralinstitutet, som föranleddes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för gymnastiska centralinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

c) till Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 704 000 kronor.

Herr JOHANSSON, KNUT, (s):

Herr talman! I motion nr 313 i denna kammare har en stor och viktig fråga berörts. Arbetsfysiologien är ju numera

Anslag till seminarier för huslig utbildning

inom praktiskt taget alla branscher på den svenska arbetsmarknaden högaktuell. Det finns en rad av exempel som närmare motiverar detta påstående. Jag skall inte gå in på den frågan här. Utskottet har ju varit välvilligt i sin skrivning och delar motionärernas uppfattning om värdet och behovet av den tillämpade forskningen på arbetsfysiologiens område.

Jag har närmast begärt ordet för att uttala den förhoppningen, som också utskottet varit inne på, att det förslag som styrelsen för industrifysiologiska avdelningen har framfört till Kungl. Maj:t snarast blir föremål för prövning. Här är ju inte frågan huruvida man skall lösa problemet på den ena eller andra vägen. De alternativa möjligheter som har skisserats i industrifysiologiska avdelningens hemställan är ju samtliga acceptabla. Det är min förhoppning att Kungl. Maj:t vid upprättandet av nästa statsverksproposition har tagit ställning till avvägningen och framkommer med ett positivt förslag till lösning. Det kan inte vara rimligt att en så stor och samhällsviktig fråga i fortsättningen helt skall vara beroende av anslag ifrån arbetsmarknadsparternas och näringslivets organisationer.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 2 och 3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4

Anslag till seminarier för huslig utbildning

I denna punkt hade utskottet hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag

samt med avslag å motionerna I: 328, av fru *Svenson m. fl.*, och II: 377, av fröken *Elmén* och herr *Hamrin* i Kalmar, a) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal med sällskapet Uppsala enskilda läroverk om överlåtelse till staten av vissa sällskapet tillhöriga fastigheter m. m. enligt de grunder departementschefen angivit;

b) godkänna under punkten införd personalförteckning för seminarierna för huslig utbildning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

c) godkänna under denna punkt införd avlöningsstat för seminarierna för huslig utbildning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

d) till Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 4 293 000 kronor;

II. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 131, av fru *Svenson m. fl.*, och II: 148, av herr *Johnsson* i Skoglösa m. fl., I: 408, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, och II: 475, av fröken *Karlsson m. fl.*, samt I: 417, av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Gorthon*, och II: 484, av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Tumbult, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anfört rörande inrättande av ett femte seminarium för huslig utbildning;

III. att motionerna I: 420, av herr *Stefanson*, och II: 486, av herr *Nordgren m. fl.*, icke måtte av riksdagen bifallas.

I de likalydande motionerna I: 328 och II: 377 hade hemställts, att riksdagen för budgetåret 1961/62 måtte anvisa 21 000 kronor för extra skrivhjälp m. m. till seminarier för huslig utbildning.

Fru SVENSON (cp):

Herr talman! Under denna punkt har jag tillsammans med en del andra ledamöter av denna kammare väckt en motion angående höjt statsanslag för extra skrivhjälp m. m. vid seminarierna för huslig utbildning. Statsutskottet har utan särskild motivering kommit fram till att det av departementschefen i statsverks-

Anslag till seminarier för huslig utbildning

propositionen föreslagna beloppet 5 000 kronor skulle vara ett tillräckligt anslag för att täcka kostnaderna för extra skrivhjälp vid de husliga seminarierna för budgetåret 1961/62. Skolöverstyrelsen har emellertid föreslagit att 21 000 kronor skulle anslås till detta ändamål, och det beloppet förefaller mig bättre överensstämma med det verkliga behovet.

Departementschefen har i en proposition år 1960 bl. a. uttalat, att extra behov av bl. a. kontorspersonal övergångsvis kan komma att bli aktuellt på grund av splittrade lokalförhållanden. Så har också blivit fallet. Det av skolöverstyrelsen föreslagna beloppet 21 000 kronor har beräknats bli fördelat med 10 000 kronor till seminariet i Stockholm, 5 000 kronor till vardera av seminarierna i Umeå och Uppsala samt med 1 000 kronor till textillärlinjen i Malmö. Erfarenheten har visat att arbetet ej kan medhinnas av den ordinarie personalen utan att det har varit nödvändigt att anlita extra skrivhjälp.

Alla skäl synes tala för att ifrågavarande medelsbehov bestrides av staten under budgetåret 1961/62, och därför ber jag att få yrka bifall till motionen i första kammaren nr 328 och i andra kammaren nr 377, vilket skulle innebära att kammaren beslutar bevilja 21 000 kronor för anlåtande av extra skrivhjälp till seminarierna för huslig utbildning.

Häri instämde fru *Hamrin-Thorell* (fp).

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! I åttonde huvudtiteln förekommer det många framställningar från flera håll — såväl från universitetskanslern som från de olika institutionerna — och dessutom har det här väckts ett mycket stort antal motioner. Många av dessa motioner är efter vad vi kan se ganska berättigade. Mot bakgrunden av att departementschefen i den slutliga avvägningen inte har fått större möjligheter till anslag har man dock måst göra den fördelning, som här har skett på de olika områdena. Även vi inom utskottet skulle på en rad punkter ha önskat att

man kunnat anslå mera medel, men detta har inte varit möjligt. Jag kan därför, herr talman, säga att denna motivering kommer att finnas på ytterligare ett antal punkter under åttonde huvudtiteln.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 328 och II: 377; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Svenson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 42 punkten 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till motionerna I: 328 och II: 377.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 5—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av väckta motioner om ändring av kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier, som ingår i rörelse, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av väckta motioner om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 357, av herr *Schött m. fl.*, och II: 417, av herr *Allard m. fl.*, vari hemstälts,

a) att riksdagen måtte besluta följande ändring av 3 § sista stycket förordningen om nöjesskatt: »Nøjesskatt utgår icke för uppvisning eller tävling i skicklighet, som främst syftar till förkovran i visst yrke, ej heller för *uppvisning eller tävling i sport, idrott eller gymnastik, anordnad av organisation, som är ansluten till Sveriges riksidrottsförbund eller representerad inom Sveriges olympiska kommitté eller av annan sammanlutning, som enligt Kungl. Maj:ts medgivande må vara likställd med sådan organisation i nu förevarande avseende, eller för schacktävlan, bridgetävlan... föremål.*»; samt

b) att — i överensstämmelse härmed — i 15 § samma förordning orden »eller, när fråga är om uppvisning eller tävling i sport, idrott eller gymnastik, 700 kronor» måtte utgå; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 479, av herr *Hjalmar Nilsson m. fl.*, och II: 566, av herr *Lundmark m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta om följande ändring av första meningen i 15 § nöjesskatteförordningen:

»Där organisation, som har till huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförbara kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål och som under de senast förflutna fem åren icke lämnat utdelning åt sina medlemmar, anordnar i 3 § första stycket avsedd nöjestillställning, åtnjutes befrielse från nöjesskatt till den del skatten för varje tillställning icke överstiger 700 kronor.»

Det yrkande, som framstälts i motionerna I: 357 och II: 417, avsåg, att amatöridrottstävlingar skulle vara helt undantagna från skatteplikt enligt nöjesskatteförordningen.

Det i motionerna I: 479 och II: 566 framställda yrkandet innebar, att det skattefria beloppet i 15 § nöjesskatteförordningen för organisation med huvudsakligt syfte att främja allmännyttiga ändamål skulle höjas från 300 kronor till 700 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 357, av herr *Schött m. fl.*, och II: 417, av herr *Allard m. fl.*, om befrielse från nöjesskatt beträffande idrottstävlingar m. m., ävensom

2) de likalydande motionerna I: 479, av herr *Hjalmar Nilsson m. fl.*, och II: 566, av herr *Lundmark m. fl.*, om viss utsträckt befrielse från nöjesskatt för organisation med huvudsakligt syfte att främja allmännyttiga ändamål, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Söderquist, Gösta Jacobsson, Allard, Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö, *Eriksson* i Bäckmora och *Stenberg*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 357, av herr *Schött m. fl.*, och II: 417, av herr *Allard m. fl.*, måtte antaga i reservationen infört förslag till förordning angående

Om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

ändrad lydelse av 3 och 15 §§ förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt;

2) att de likalydande motionerna I: 479, av herr Hjalmar Nilsson m. fl., och II: 566, av herr Lundmark m. fl., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att yrka bifall till den av mig och ytterligare några ledamöter i bevillningsutskottet avgivna reservationen till utskottets föredragna beaktande. Något utförligt klarläggande av skälen för vårt ställningstagande torde inte behövas. Ärendet är, som man brukar säga, en gammal bekant i denna kammare, och argumentationen för och emot nöjesskatten på amatöridrottstävlingar är väl känd.

Alla är vi eniga, förmodar jag, om idrottens och idrottsrörelsens stora värde. Ingen är väl motståndare till det allmännas stöd i olika former åt idrotten; därom behöver alltså inte ordas. Vad det nu är fråga om är huruvida man vid tävlingar mellan amatöridrottsmän skall ta ut nöjesskatt. Vi reservanter anser att det inte bör ske, och vi har främst två skäl för denna mening. Vi håller bestämt före, att sådana tävlingar inte är att anse som nöjen i vanlig traditionell mening, och vi anser i likhet med idrottsmännen och idrottsrörelsen, att tävlingarna är ett led i själva idrottsverksamheten, en del av denna, utan vilken det hela inte skulle fungera. Idrottsrörelsen skulle sannolikt stagnera och troligen gå avsevärt tillbaka utan dessa tävlingar.

Med dessa utomordentligt korta antydningar ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Jag ber att omedelbart få beklaga, att jag inte kan behandla ärendet lika kort som den föregående talaren.

Situationen på ungdomsfronten är ju synnerligen allvarlig. Vi erinras om den i tidningarna dagligen och i riksdagen

titt och tätt, i remissdebatten, i motionsfloden och i interpellationer. För några dagar sedan utdelades till oss en proposition, nr 104, som gällde anslag för nästa budgetår till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor. Där föreslår Kungl. Maj:t att 600 000 kronor skall anslås för detta ändamål. Vi vet att Kungl. Maj:t i november 1959 tillsatte ett statens ungdomsråd, och i november 1960 tillkallades 1960 års ungdomsupplysningsutredning. Man talar om den oroande utvecklingen av ungdomsocialiteten och läget på ungdomsvårdsområdet, man framhåller att målsättningen är att främja ungdomens positiva anpassning till samhället, man talar om fostrande och förebyggande åtgärder, och man framhåller de frivilliga organisationernas insats.

I det läget behandlar vi i dag motioner, i vilka det föreslås att riksdagen skall besluta om befrielse från nöjesskatt för amatöridrottstävlingar. Det konstateras att idrottsrörelsen är den största ideella folkrörelsen i vårt land, att den har anknytning till alla befolkningsgrupper och att den har en särskild dragningskraft på ungdomen. Vi känner alla dess målsättning: att bereda en sund fritidssysselsättning, att mana till sunda vanor, att höja ungdomens kroppsliga och andliga hälsa.

Just nu är det särskilt angeläget att framhålla, att idrotten, rätt ledd och utövad, skapar respekt för lag och rätt och fostrar till sinne för fair play i alla sammanhang. Bevillningsutskottet uttalar också att enighet torde råda om idrottsrörelsens betydelse för samhället särskilt när det gäller den ungdomsfostrande verksamheten. Det är just därför som statsmedel anslås till fonden för idrottens främjande och som också kommunerna anslår medel till idrotten. Det är också därför som idrotten åtnjuter en viss lättnad i fråga om nöjesskatt, men vi vet att denna lättnad, som tillkom 1957, främst avser de mindre idrottsföreningarna — den upphör om bruttot från en idrottstävling uppgår till 4 667 kronor.

Utskottet motsätter sig förslaget om hel befrielse från nöjesskatt. Mot den bakgrunden som jag inledningsvis refe-

Om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

rerade är detta ställningstagande anmärkningsvärt. Skälet som framdras är att vid ett bifall till motionen skulle organisationer och föreningar som redan nu har en god ekonomi få den ytterligare förbättrad, och utskottet framhåller att det skulle vara bättre med direkta bidrag än ytterligare skattelättnad.

Man skulle av detta uttalande kunna få den uppfattningen att alla större idrottsorganisationer har en god ekonomi, men hur ser det egentligen ut? Vi vet att storklubbarna kan dra in mycket pengar, men de har också väldiga utgifter, bl. a. för idrottsgrenar som icke ger några inkomster. Det är ju så med stora idrottsföreningar, att de har ett flertal sektioner som enbart medför utgifter. Och hur är det med specialförbunden inom idrotten? De har instruktionsverksamhet och ungdomsverksamhet som kostar pengar men inte ger några inkomster. Man måste också ta risker. Många av kammarens ledamöter känner till att Friidrottsförbundet i fjol arbetade med ett stort underskott. Förbundet hade många tävlingar för vilka det fick betala nöjesskatt, men resultatet av hela verksamheten blev ett stort underskott. Är det då rimligt att förbundet skall betala nöjesskatt? Ett brutto på 4 667 kronor är heller inte mycket — det går inte att inom den ramen anordna en verkligt stor idrottstävling. De stora idrottstävlingarna är också den bästa propagandan för breddidrotten. Det är tävlingarna som lockar de många till att aktivt utöva idrott.

Utskottet menar att det vore orätt mot kommunerna att låta dem gå miste om nöjesskatt, men många kommuner efterskänker redan nöjesskatten. Flertalet idrottsanläggningar ägs också av kommunerna, som ju då kan bestämma den hyra som eventuellt skall betalas. Men kommunerna inser idrottens stora betydelse och skulle säkert med full förståelse se om riksdagen beslöt bifalla motionerna.

Det talas om kommunernas investeringar för idrottsändamål. Jag tror att ytterst få kommuner vid dessa investeringar räknar med nöjesskatteintäkter.

Motionärerna delar inte utskottets mening att det är bättre med bidrag än skattelättnad. Motionärerna tror inte heller att idrottsledarna har den uppfattningen. De arbetar ideellt och föredrar att söka få fram inkomster åt klubbar och förbund genom egna åtgärder för att därigenom minska behovet av direkta anslag. Detta är också en tilltalande och fostrande linje, som samhället borde uppskatta.

Herr talman! Jag vill också understryka att idrottsrörelsen bör vara helt jämställd med andra ideella organisationer i fråga om skattebestämmelser för andra nöjesevenemang än idrottstävlingar. Det är endast dessa senare som enligt motionärernas och reservanternas mening bör helt befrias från nöjesskatt. Motivet härför är att dessa tävlingar, såsom här framhållits, utgör en integrerande del av idrottsorganisationernas verksamhet för att stimulera främst ungdomen till idrottsutövning. Detta motiv godtar utskottet, men det godtar det endast för nuvarande lättnad i nöjesbeskattningen och icke längre, således inte för full befrielse. Tiden bör nu vara inne att här ta steget fullt ut och helt befria amatöridrotten från nöjesskatt. Ett beslut i den riktningen skulle innebära att den svenska idrotten sent omsider skulle bli jämställd med idrotten i Nordens övriga länder. I intet av dem utgår nöjesskatt på amatöridrott.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Söderquist m. fl. avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herr *Gezelius* (h).

Herr **NILSSON, HJALMAR**, (s):

Herr talman! Jag har jämte flera andra ledamöter väckt en motion om höjning av det s. k. taket för ideella organisationer enligt 15 § nöjesskatteförordningen från 300 till 700 kronor. Bevillningsutskottet har inte ansett sig kunna tillstyrka vår motion.

Jag måste säga att det är med en delvis ganska underlig motivering som utskottet avstyrkt motionen. Utskottet för-

Om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

klaras att en så långtgående utvidgning av bestämmelserna om skattebefrielse skulle bidra till en urholkning av principerna för beskattningen. Har man kommit så långt, att man anser att det är mycket litet kvar av nöjesskatten, hade det väl varit bättre om utskottet hade gått en annan väg och föreslagit avskaffande av hela lagen som sådan eller hel skattebefrielse för ideella föreningar eller i varje fall en utredning, om inte lagen i någon mån borde ändras.

Jag måste beklaga att de utskottsledamöter som reserverat sig enbart för idrottsrörelsens del varit så enögda när det gäller att ta ställning till den ungdomsvårdande verksamheten, att de inte tänkt på de andra stora ideella organisationer som finns i vårt land. Reservanterna tycks tro att det egentligen bara är idrottsrörelsen som bedriver ungdomsverksamhet. Jag är fullt medveten om att idrottsrörelsen utgör en stor och stark rörelse, men om man slår samman de andra ideella organisationer som finns här i landet, främst de politiska organisationerna, nykterhetsorganisationerna och de allra yngsta ungdomsorganisationerna, så representerar de en lika mäktig rörelse som bedriver en ungdomsvårdande verksamhet, säkerligen lika betydelsefull som idrottsrörelsens. Dessa andra organisationer borde därför vara lika berättigade till den nöjesskattebefrielse som reservanterna här önskar få till stånd för idrottsrörelsens del. När man ser hur någon av dessa ungdomsorganisationer, t. ex. Unga Örnar eller scoutrörelsens ungdomsorganisation, för att klara utgifterna för sin verksamhet anordnar festtillställningar och måste betala nöjesskatt, så att de sedan måste gå till kommunala eller statliga myndigheter för att söka bidrag, tycker man att detta är fel väg. Dessa organisationer, som med egna insatser, låt vara kanske i form av en festtillställning eller liknande, söker klara sin egen ekonomi, borde få behålla de pengar som de får in. Så är nu inte fallet, utan i den mån intäkterna överstiger 2 000 kronor får de betala skatt på överskjutande belopp.

Jag vill liksom föregående talare erin-

ra om proposition nr 104, som ligger på riksdagens bord och i vilken man begär 600 000 kronor till ungdomsvårdande verksamhet. Departementschefen talar i den propositionen om att man behöver ha lokaler för ungdomsverksamheten etc. Å ena sidan nöjesskattebelägger man nu ideella organisationer som vill försöka skapa ungdomslokaler, och å andra sidan ger man bidrag för att klara den verksamheten. Jag har svårt att förstå logiken i ett dylikt handlande och i utskottets resonemang, när det yrkar avslag på vår motion.

Alla är vi väl överens om den stora betydelse som de ideella organisationerna har i ett demokratiskt samhälle och den nytta som de utför genom sin verksamhet, kanske framför allt på ungdomsvårdens område. Det är med tanke på dessa organisationer och deras arbete som jag och andra har väckt denna motion, och jag ber, herr talman, med det anförda att få yrka bifall till motionerna I: 479 och II: 566.

Herr SÖDERQUIST (fp) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av herr Hjalmar Nilssons anmärkning till reservanterna, att vi skulle ha varit enögda och bara sett på idrotten i detta sammanhang, vil jag erinra om vad jag sade i mitt första anförande. Jag anförde, att jag för min del — och säkerligen reservanterna i övrigt — har fattat denna ståndpunkt av det skälet, att det inte är fråga om nöjesarrangemang i vanlig ordning. Det är inte en nöjestillställning i traditionell mening, att amatörer tävlar på idrottsbanor.

Vidare har vi ansett, att tävlingar är en integrerande del av idrotten. De kan, såsom herr Schött sade, inte undvaras i själva idrottsverksamheten, ty då stagnerar den eller, såsom jag tillät mig säga, kanske rent av kommer att gå tillbaka.

Detta var anledningen till att reservationen avsåg idrotten och ingalunda att vi inte hade ögonen öppna för att det kan finnas behjärtansvärda skäl att understödja andra folkrörelser och andra ungdomsrörelser.

Om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

Jag vill tillägga, att när idrottsrörelsen anordnar vanliga nöjeställningar för att skaffa pengar i kassorna, får den betala nöjesskatt.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill till herr Söderquist säga, att om reservanterna hade tagit med yrkandet i min motion, kanske det hade funnits ett annat underlag för bifall till reservanternas förslag.

Herr JANSSON (s):

Herr talman! För att till att börja med knyta an till de bägge sista replikerna vill jag odelat understryka vad herr Hjalmar Nilsson sagt om det ologiska i reservanternas ställningstagande gentemot det andra motionsparet.

När det gäller frågan i stort om idrottsrörelsen skulle jag vilja göra en vädjan till motionärerna. Är det verkligen nödvändigt, när vi diskuterar frågan om idrotten och nöjesskatten, att — såsom herr Schött gjorde — ständigt komma in på alla dessa resonemang kring ungdomsbrottsligheten, idrottens stora betydelse för ungdomen, dess ungdomsfostrande värde och allt detta? Det övervägande flertalet av oss är väl överens i fråga om de synpunkter som motionärerna här för fram. Det finns ingen anledning att ha delade meningar när vi diskuterar dessa saker.

På ett ställe i motionerna talas det om att själva tävlingsmomentet har en mycket stor betydelse vid idrottsutövandet, att tävlandet som sådant utgör en nödvändig stimulans för att skapa intresse för småklubbsarbetet och för breddidrotterna o. d. Jag tror att vi även på den punkten är fullständigt överens. Men är det nödvändigt att vi även här i riksdagen och på andra ställen skall tävla om vem som är mest idrottsvänlig och vem som har det största intresset för idrott? Man märker tyvärr alltför ofta en tendens att göra gällande att de som har en annan uppfattning om själva sättet att ta ut nöjes-

skatt skulle vara fiender till idrotten som sådan. Jag tycker att vi skulle kunna mönstra ut dessa ovidkommande detaljer, som inte har med saken att göra.

Jag tror att man kan förenkla hela problemet genom att söga att ett anslag, stort eller litet, till idrotten bör behandlas på samma sätt som man gör när det gäller alla andra ändamål i vårt samhälle. Det får bli en avvägningsfråga, där man bedömer från fall till fall vad vi har råd med och tar hänsyn till hur stora önskemålen är i förhållande till andra likartade önskemål. Större är egentligen inte problemet.

Staten har, jag tror praktiskt taget varje år, ökat sina anslag till idrotten. Anslaget är i år uppe i drygt 12 miljoner kronor. Om man skall se på statens verkliga utgifter, får man här dra ifrån vad staten tar in på nöjesskatten från idrotten, och det kanske vi inte direkt kan räkna ut. Den samlade summan för nöjesskatten är i statsverkspropositionen uppsatt till 30 miljoner kronor, men enligt senaste beräkningar är den nere i 27 miljoner kronor. Beräkningar, som kanske inte är så hållbara, visar att av dessa 27 miljoner kronor kommer cirka 2 miljoner kronor från idrottsarrangemang. Det skulle alltså betyda att vi har en nettoutgift för staten i form av utgifter för idrotten på omkring 10 miljoner kronor.

Hur ofta får vi inte i bevillningsutskottet motioner, som kanske ibland kan räknas i hundratal, där man ställer krav på skattelindringar och på avdragsbestämmelser och allt vad det är i syfte att främja en viss organisation eller verksamhet av något slag. Praktiskt taget hundra procentigt har dessa motioner avslagits med motiveringen att ett välbehövt stöd, som bör ges, skall lämnas genom direkta anslag och inte genom uppluckringar av skatteförordningarna. Därmed ökar man också möjligheterna att på ett högre plan göra en rättvis avvägning mellan olika krav och önskemål och även att ta hänsyn till det statsfinansiella läget vid tillfället. Det bör inte vara annorlunda för idrotten än det i stort sett är beträffande andra ändamål. Staten har, som jag nämnde, en netto-

Om befrielse från nöjesskatt för idrottsstävlingar m. m.

utgift på 10 miljoner för idrotten, och skall den summan ökas bör det ske vid ett övervägande i större sammanhang, t. ex. i statsverkspropositionen. Det är på detta mer allmänna plan som avgörandet om en ökning skall komma till stånd eller inte bör ske.

Här nämndes att hälften av nöjesskatten går till kommunerna. Ja, först och främst är det väl inte många kommuner som får någon nöjesskatt från idrottsarrangemang. Intäkterna skall som sagt uppgå till närmare 7 000 kronor för att det över huvud taget skall bli någon skatt. Vilka arrangörer är det som betalar skatt? Ja, det är inte så många av landets alla idrottsarrangörer. Håller vi oss bara till fotbollen, som torde vara den idrottsgren vilken har de största intäkterna av sina arrangemang, så betalas väl nöjesskatt bara i samband med division I-matcherna, omkring hälften av matcherna i division II och ett ganska litet antal av matcherna i division III. Men det är tusentals klubbar som spelar fotboll runt om i detta land utan att över huvud taget erlægga någon nöjesskatt. Ett litet antal stora arrangörer betalar in varierande summor till sina hemkommuner.

Men då ber jag att få fästa uppmärksamheten på en sak som herr Schött gärna ville nonchalera, nämligen att de stora fotbollsklubbarna och andra arrangörer av större idrottsstävlingar åsamkar kommunerna utgifter av skilda slag, som direkt betingas av de publikdragande arrangemangen. Dit hör ordnandet av trafikomläggningar, som många gånger måste ske, och inte minst städningen — idrottspubliken är rätt duktig när det gäller att skräpa ned och inte bara med papper. I städer och tätorter med stora idrottsplatser måste man vid stadsplaneringen alltid ta hänsyn till idrottsplatsens belägenhet och möjligheterna att klara den stora trafiken dit och därifrån. Vägar och framför allt parkeringsplatser måste byggas med tanke på idrottsplatsen, och allt detta kostar kommunen avsevärda belopp.

Nu säger herr Schött att kommunerna inte så mycket räknar med inkomster på

nøjesskatten, när man talar om dessa utgifter. Om kommunerna eventuellt inte gör det, så skulle jag vilja fråga motionärerna, om ni själva anser det rimligt eller om ni tror att de stora idrottsstävlingarnas arrangörer ute i landet anser det rimligt, att kommunerna av skattemedel skall betala de utgifter som uppstår i samband med matcherna. Jag känner personligen en del representanter för idrotten ute i landet, som har den uppfattningen att idrotten själv bör betala omkostnader av just den typen och att det lämpligast sker genom att man levererar in nöjesskatten. I regel torde ingen kommun få större inkomst av nöjesskatt från idrottsstävlingar än som åtgår för sådana anordningar som jag här nämnt.

Man säger också att de direkta anslagen till idrotten är för små och att det är småklubbarna som skall hjälpas med de pengar klubbarna skulle få behålla vid befrielse från nöjesskatt. Jag skulle tro att det får bli en avvägningsfråga, hur man skall hjälpa småidrotten och småklubbarna. Kommunerna ger i dag stora anslag till idrotten i den egna kommunen, och jag föreställer mig att dessa pengar praktiskt taget helt går till småklubbarna och främjandet av breddidrotterna. Och de anslag som kommunerna anser sig kunna lämna idrotten fördelas i samråd mellan kommunens ansvariga representanter och representanter för idrottsorganisationerna. Jag anser för min del att detta ger de bästa garantierna för att stödet till idrotten fördelas klokt. Herr Schött får säga vad han vill, men de pengar som blir över sedan nöjesskatten betalats tillfaller i regel klubbar som redan förut är rika. Småklubbarna får ingenting med av de pengarna. Det enda fall där småklubbarna kan tänkas få någon egentlig fördel av en eventuell nöjesskattebefrielse torde vara specialförbundens idrottsarrangemang, då dessa förbund lämnar en del av eventuellt överskott till småklubbar. Men inte delar en stor fotbollsklubb eller liknande ut några pengar till småklubbarna — man stöder verksamheten inom den egna klubben och ingenting annat.

Om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

Jag tror att stödet till småklubbarna, som det här talas så varmt för, i mycket stor utsträckning blivit tillgodosett genom 1957 års beslut, som lett till att det stora flertalet av småklubbarna, för att inte säga alla, redan har befriats från nöjesskatt. Därför finns det, herr talman, ingen anledning att på den punkten och med de motiveringarna frånga utskottets förslag.

I det andra motionsparet talas det om en skattebefrielse för nöjestillställningar anordnade av ideella organisationer till ett visst uppräknat antal. Där begärs en höjning av beloppet 300 kronor, intill vilket skattebefrielse erhålles, till 700 kronor. Det framhålls att nykterhetsorganisationer bör vara jämställda med idrottsorganisationer.

Jag säger här likadant som när det gäller idrotten, att det finns ingen anledning för vare sig herr Hjalmar Nilsson eller andra att tvista om önskvärdheten av ett ökat stöd till de ideella organisationer som här uppräknats. Det är ingen tvekan om att stödet behövs, men jag tror här liksom i övrigt att det bör ges genom direkta anslag. Det är ju redan nu så att en arrangör för en danstillställning får komma upp till en inkomst av 2 000 kronor innan någon nöjesskatt utgår. När herr Hjalmar Nilsson talar om att nykterhetsorganisationerna vill vara jämställda med idrottsorganisationerna, vet jag för resten inte riktigt hur han menar. Det råder väl redan nu jämställdhet. Om en eventuell klubb, som herr Hjalmar Nilsson tillhör, arrangerar en fotbollsmatch, kan den få ända upp till 7 000 kronor i inkomst innan någon nöjesskatt behöver erläggas. Det är precis samma förhållande för en ungdomsklubb eller en nykterhetsloge som för en bollklubb. Anordnar en idrottsklubb en dans får den givetvis betala nöjesskatt på samma villkor som andra föreningar.

Jag tror alltså inte det är tillrådligt att ytterligare uppluckra de principer för beskattningen som redan nu finns. Jag är säker på att vi kan finna motiveringar för att stödja våra ideella organisationer, men det stödet bör lämnas på andra sätt än som föreslagits i motionerna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Föregående talare har vid två tillfällen nämnt siffran 7 000 kronor. Det måste vara en missuppfattning. 4 667 kronor är det högsta inkomstbelopp som kan vara fritt från nöjesskatt, men fr. o. m. detta belopp utgår skatt.

Beträffande kommunerna bör framhållas att dessa också har avsevärda inkomster från idrotten, och detta torde gälla även Solna. Jag föreställer mig, t. ex. att den publik som dras till idrottstävlingar också intar förtäring på matställen och har en hel del andra utgifter i samband med idrottsbesöket, som ger inkomster åt kommunen. Så är utan tvekan fallet vid stora idrottstävlingar.

Jag vill också understryka att idrottsrörelsen fått det ekonomiskt besvärligare sedan televisionen blivit mera allmän. Det råder dessutom ledarbrist på detta område som på så många andra.

Jag skall försöka fatta mig kort. Den föregående talaren fråga om vi hade råd. Jag anser att vi har råd att *avstå* från denna nöjesskatt, men jag ifrågasätter om vi har råd att längre *ta ut* nöjesskatt på idrotten. Kan vi belasta idrottens ledare och andra, som arbetar oavlönat och ideellt, med denna nöjesskatt? För min del är jag övertygad om att denna fråga förr eller senare kommer att lösas i positiv riktning och att vi i framtiden kommer att vara förvånade över att det dröjde så länge, innan vi här i landet befriade idrotten från nöjesskatt.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Det var ett yttrande av herr Schött som uppkallade mig. Som kammarens ledamöter kan se av utskottets betänkande har jag anslutit mig till utskottets hemställan, och anledningen till detta är att vi ju har en nöjesskatt och att en ytterligare uppluckring av denna skatt i själva verket betyder ett ifrågasättande av om skatten över huvud taget skall finnas kvar. Det var detta herr Schött kom in på när han undrade om vi

Om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

har råd att ha nöjesskatten kvar. Jag tycker det är en helt annan fråga. Då skall man komma med förslag om att ta bort nöjesskatten, och då kanske debatten kommer på ett helt annat plan.

Herr JANSSON (s):

Herr talman! Med anledning av den siffra herr Schött nämnde vill jag säga att jag givetvis inte menade 7 000 kronor utan 4 700, alltså beloppet rundat till närmaste hundratal kronor.

Jag hade naturligtvis väntat att det i år liksom i fjol skulle komma någon och tala om Solnas väldiga inkomster av fotbollsstadion, och därför har jag skaffat fram de riktiga uppgifterna för att ha i bakfickan. Solna stad fick förra året inkomster av nöjesskatt från fotbollsstadion på 89 000 kronor. Gatukontoret behövde för uppsättning av trafikskyltar, för renhållning och en del annat cirka 35 000 kronor. Kostnaderna för trafikövervakningen betalas delvis av arrangörerna, men stadens utgifter till polisen är ändå rätt stora, även om någon summa inte kan angivas. Man kommer fram till att det praktiskt taget inte blir någonting över för Solnas del. Jag kan lämna herr Schött och andra mer specificerade uppgifter, om det behövs, och så kan det kanske bli slut på talet om de väldiga inkomster kommunerna har av dessa arrangemang.

Jag kanske får nämna en siffra till, nämligen att Solna stad under ett år ger ut 700 000 kronor i anslag till småklubbarna i Solna, alltså ett anslag som fördelas mellan dessa klubbar. Pengarna kommer på det sättet de små klubbarna till del, vilket de inte skulle göra om det inte fanns något anslag utan man i stället medgav befrielse från nöjesskatt vid arrangemangen på fotbollsstadion. I det senare fallet skulle ju endast stor-klubbarna få disponera pengarna. Jag tror alltså inte att herr Schöts argument håller.

Sedan vill jag bara tillägga att fotbollsstadion i Solna inte är stadens utan en privat anläggning. Om man ser på förhållandena i Malmö eller Göteborg,

som själva äger sina idrottsborgar, skall man nog finna att dessa städer har ännu större utgifter i samband med idrottsarrangemang. Talet om de stora förtjäns-terna för kommunerna tycker jag att man skall sluta upp med.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Det sista herr Jansson sade är väl inte alldeles riktigt. Det är väl ändå så att om det ordnas ett stort arrangemang i en kommun, så erlägger ju besökarna inte bara entréavgiften till själva idrottstillställningen, utan åtminstone de som kommer en bit bortifrån betalar förutom t. ex. 5 kronor i entré säkerligen 25 kronor innan de far ifrån den kommun som de har gästtat. De gör av med pengar på kaféer, konditorier och restauranger, vid bensinstationer och litet varstans. Om man räknar ihop allt detta tror jag att kommunerna i allmänhet skulle vara rätt intresserade av att få ha lite extra utgifter för att ordna med trafiken, eftersom det är en utomordentlig vinst för kommunens medborgare med sådana stora arrangemang.

Det är rätt vanligt nu för tiden att t. ex. hantverksorganisationer och liknande ordnar utställningar, åtminstone i de mindre landsortsstäderna. Vi hade en i somras hemma i Örnsköldsvik. Onekligen kostade den staden en hel del pengar, men när vi räknade ihop vad utställningsbesökarna gjorde av med i Örnsköldsvik fann vi att vi hade gjort en god affär.

Herr JANSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara säga till den närmast föregående talaren att när jag drog en del siffror gjorde jag det därför att min hemstad åberopades. Hur ni har det i Örnsköldsvik vet jag inte, men Solna med dess visserligen 50 000 invånare är en mycket liten stad i skuggan av storstaden, och den enda som jag kan begripa tjänar någonting på fotbollsarrangemangen, herr Andersson, är ett litet ölkafé som ligger bredvid fotbollsstadion. Något annat finns inte i närheten där.

Om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Herr Spetz måste ha missförstått mig. Jag undrade om vi har råd att behålla nöjesskatten på *idrotten*. Det var *idrotten* jag talade om, och jag jämställer inte den med en del andra nöjen.

Vi kan ju sluta tala om Solna och i stället se på andra platser. Jag kan vittna om att för min hemstad Kalmar betydde det ofantligt mycket när vi hade ett fotbollslag med i allsvenska seriens division I. Det blev invasion till matchdagarna i Kalmar, och det var stora pengar som kom in. Kom inte och säg att inte *idrotten* kan betyda inkomster för kommunerna!

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt rörande utskottets hemställan såvitt anginge befrielse från nöjesskatt beträffande idrottstävlingar m. m. och därefter särskilt angående utskottets hemställan såvitt gällde viss utsträckt befrielse från nöjesskatt för organisation med huvudsakligt syfte att främja allmännyttiga ändamål. Vidare anförde herr talmannen, att han, därest så erfordrades, återkomme till övergångsbestämmelser, rubrik och ingress till de i ärendet ifrågasatta lagändringarna.

I fråga om utskottets hemställan såvitt anginge *befrielse från nöjesskatt beträffande idrottstävlingar m. m.*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till vad utskottet härutinnan hemställt, dels ock att kammaren skulle antaga den ändrade lydelse av 3 § nöjesskatteförordningen, som föreslagits i den vid betänkandet avgivna reservationen, samt besluta, att i 15 § samma förordning följande ord skulle utgå: »eller, när fråga är om uppvisning eller tävling i sport, idrott eller gymnastik, 700 kronor».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan i före-

varande del vara med övervägande ja besvarad.

Herr Schött begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 35 såvitt angår befrielse från nöjesskatt beträffande idrottstävlingar m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages den ändrade lydelse av 3 § nöjesskatteförordningen, som föreslagits i den vid betänkandet fogade reservationen, och beslutar kammaren, att i 15 § samma förordning följande ord skola utgå: »eller, när fråga är om uppvisning eller tävling i sport, idrott eller gymnastik, 700 kronor».

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Schött begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 42.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande utskottets hemställan såvitt gällde *viss utsträckt befrielse från nöjesskatt för organisation med huvudsakligt syfte att främja allmännyttiga ändamål*, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga den ändrade lydelse av 15 § nöjesskatteförordningen, som föreslagits i motionerna I: 479 och II: 566.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och

Om viss ändring av nöjesskatten för biografföreställningar, m. m.

förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Hjalmar, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 35 såvitt angår viss utsträckt befrielse från nöjesskatt för organisation med huvudsakligt syfte att främja allmännyttiga ändamål, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages den ändrade lydelse av 15 § nöjesskatteförordningen, som föreslagits i motionerna I: 479 och II: 566.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Om viss ändring av nöjesskatten för biografföreställningar, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av väckta motioner om viss ändring av nöjesskatten för biografföreställningar, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 480, av herr Hjalmar Nilsson m. fl., samt II: 569, av herrar Petterson i Degerfors och Larsson i Luttra, varit hemställt, att riksdagen måtte besluta, att nöjesskatten på biograferna från den 1 juli 1961 skulle utgå med 15 procent samt att alla biografer skulle äga avräkna upp till 125 kronor per vecka i nöjesskatt;

2) de likalydande motionerna I: 535, av herr Lundström och fru Hamrin-Tho-

rell, samt II: 561, av herr Hamrin i Kalmar, varit hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att förslag till stöd åt produktionen av svensk barnfilm måtte föreläggas riksdagen; ävensom

3) motionen I: 461, av herr Bengtson.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 480, av herr Hjalmar Nilsson m. fl., samt II: 569, av herrar Petterson i Degerfors och Larsson i Luttra, om sänkning av nöjesskatten på biografföreställning, måtte antaga i betänkandet infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 13 § förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt;

B. att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 480, av herr Hjalmar Nilsson m. fl., samt II: 569, av herrar Petterson i Degerfors och Larsson i Luttra, om sänkning av nöjesskatten på biografföreställning, samt

2) de likalydande motionerna I: 535, av herr Lundström och fru Hamrin-Thorell, samt II: 561, av herr Hamrin i Kalmar, om stöd åt produktionen av svensk barnfilm,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

C. att motionen I: 461, av herr Bengtson, om utredning rörande fördelningen mellan kommunerna av nöjesskattemedel, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Den av utskottet föreslagna ändringen i förordningen om nöjesskatt innebar dels att det skattefria beloppet skulle höjas från 125 till 150 kronor för vecka och dels att detta skulle gälla biografer, vilka gävo högst fem föreställningar i veckan.

I motiveringen hade utskottet beträffande motionerna I: 535 och II: 561 anfört bland annat följande:

Om viss ändring av nöjesskatten för biografföreställningar, m. m.

»Utskottet anser i likhet med motionärerna att det föreligger ett allmänt intresse av att svenska barnfilmer kan produceras på rimliga ekonomiska villkor. Emellertid torde — utöver de åtgärder som redan vidtagits — ytterligare stödåtgärder vara erforderliga för att stimulera produktionen av sådan film. Enligt utskottets mening bör Kungl. Maj:t i lämpligt sammanhang närmare undersöka i vad mån det av 1957 års filmstödutredning framlagda förslaget att utsträcka skattebefrielsen för barnmatiné med svensk film även till kvällsföreställningar kan vara ändamålsenligt för tillgodoseende av det angivna syftet, i vilket sammanhang även de i motionerna anförda synpunkterna på barnfilms längd m. m. bör beaktas. Måhända kan det visa sig mer ändamålsenligt att ge den erforderliga stimulansen genom att liberalisera villkoren för produktionsstöd åt barnfilm.»

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har tillsammans med en annan ledamot väckt en motion som gäller barnfilmerna. Det är märkligt att efter kl. 17 får inte barn se barnfilm på biograferna här i landet. Däremot kan de gå på kvällsföreställningar och se filmer som är avsedda för vuxna men som genom sin ofarlighet godkänts som barn-tillåtna. Barnen kan också efter kl. 17 se barnfilmer i TV. Detta säregna förhållande hänger samman med bestämmelserna om skatteåterbäring för barnfilm, och vi motionärer tycker att det borde ske en ändring härvidlag.

Till min stora glädje finner jag nu att utskottet i stort sett tycks dela den uppfattning som motionärerna har givit uttryck åt. Jag har ingen invändning att göra mot uttalandena i utskottsutlåtandet i och för sig. Men jag undrar varför man inte i utskottet har dragit den slutsats som varit naturlig och som vi har förordat i vår motion, nämligen att man föreslår riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna de synpunkter som utskottet har anförat. Detta brukar ju ske, och jag förstår inte varför det inte har kunnat ske även i detta

fall. Då jag inte begriper orsaken, skulle jag vara intresserad av att få höra den.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Som kammarens ledamöter måhända kan utläsa innebär det ståndpunktstagande som redovisas i detta betänkande ett försök till en kompromiss. Vi har lyckats sammanjämka olika åsikter, och jag vill säga att jag anser att även för dem, som genom motioner propagerat för ett bättre stöd åt barnfilmerna, har utskottet förebragt en skrivning som ur motionärernas synpunkt skulle vara fullt tillfredsställande. Nu säger herr Lundström att han inte förstår utskottet. Utskottet borde ha skrivit till Kungl. Maj:t och talat om vad det tycker.

Herr talman! Jag är av den uppfattningen att man läser riksdagens tryck i Kungl. Maj:ts kansli, och det kan inte vara nödvändigt att begära att regeringen skall verkställa de och de åtgärderna, ty jag är inte säker på att ens herr Lundström själv är på det klara med vad han begär i motionen. Det föreligger nämligen redan en utredning, men där förekommer frågor av teknisk karaktär, där vi inte är på det klara med vad motionärerna menar. Vi vill från utskottets sida inte försöka precisera, utan när vi använder oss av metoden att skriva till Kungl. Maj:t förutsätter vi att Kungl. Maj:t vid lämpligt tillfälle försöker förverkliga våra önskemål, vilket vi tycker är mera rakt på sak. Så bör man uttrycka sig från ett riksdagsutskotts sida. Vi har en välvillig motivering, och är herr Lundström missnöjd med utlåtandet beklagar jag detta. Jag tror att han har vunnit sitt syfte i sak, och jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tror mig redan ha sagt att jag inte har någon invändning mot vad utskottet uttalat. Jag frågade bara varför man inte gör som det brukas: skriver till Kungl. Maj:t och talar om att utskottet ser på saken så och så.

Man begär därmed inte att saken skall omedelbart realiseras. Är det så att Kungl. Maj:t läser allt som skrives, begriper jag inte det arrangemanget att man ibland skriver till Kungl. Maj:t och ibland inte skriver.

Jag är emellertid tacksam för det uttalande som utskottets ordförande nu gjort till protokollet, nämligen att Kungl. Maj:t kommer att i alla fall ta kännedom om de synpunkter som framförts.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Motionärer har för vana att anse som naturligt att man skickar skrivelser till Kungl. Maj:t. Jag tycker att riksdagen skall hålla på att det är en favör för en motionär att få till stånd en skrivelse till Kungl. Maj:t. Skrivelseformen bör man använda endast i sådana fall, där man har ett mycket angeläget ärende och där utskottet säger ifrån att det förväntar att Kungl. Maj:t tar upp ärendet. Om man i alla möjliga sammanhang använder formen att hemställa att Kungl. Maj:t beaktar vad utskottet anfört, mister riksdagsskrivelsen sin vikt. Jag har tagit som min uppgift att se till att bevillningsutskottet inte slösar med förslag till riksdagsskrivelser. Samtidigt har jag haft nöjet att konstatera att Kungl. Maj:t vid åtskilliga tillfällen har beaktat motiveringarna i utskottets betänkanden. En sådan väg tycker jag är mycket bättre och säkrare.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 16, i anledning av väckta motioner om utredning rörande riksdagsledamöternas bostadsfråga i Stockholm; och nr 17, angående användande av riksbankens vinst för år 1960.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. reglering av riksbankens sedelutgivningsrätt

Föredogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.

I en den 3 mars 1961 dagteknad proposition, nr 63, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning; dels ock medgiva, att riksbanken finge för tiden från och med den 1 juli 1961 till och med den 30 juni 1962 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Här föreligger ett enhälligt utlåtande från utskottet, och jag har självfallet inte någon annan avsikt än att yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag har bara velat begagna tillfället att understryka vad som framgår av motiveringen i detta ärende, nämligen att utskottet funnit det icke tillfredsställande att behöva ånyo ta ställning till denna betydelsefulla fråga om sedelutgivningsrätten i form av en provisorisk lagstiftning.

Vi har sedan åtskilliga år avvaktat mera definitiva förslag till lösning av denna fråga. Det är närmast inom riksbanken som man är sysselsatt med att utarbeta förslag till ny riksbankslag, och i det sammanhanget har man räknat med att få denna fråga löst. Ännu för ett par år sedan antyddes från riksbankens sida att vi hade att därifrån vänta ett förslag

Om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

om definitiva regler i bl. a. detta ärendet inom en mycket nära framtid. Sedan dess har det gått flera år. Nu i år gör man återigen bara en schablonmässig hänvisning till att utredning alltjämt pågår. Vi finner det angeläget att denna utredning verkligen kommer till ett resultat och att vi på det sättet får tillfälle att avlösa det otillfredsställande provisoriet med mera definitiva bestämmelser i detta hänseende. Det har jag velat uttryckligen understryka i samband med ärendets föredragning i kammaren.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckta motioner om statsanslag i vissa fall till politiska partier, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 365 i första kammaren av herr *Arvidson* samt nr 431 i andra kammaren av herr *Hedin m. fl.*,

dels ock de likalydande motionerna nr 505 i första kammaren av herr *Hanson, Per-Olof, m. fl.* och nr 599 i andra kammaren av herr *Wedén m. fl.*

I motionerna I: 365 och II: 431 hade yrkats, att riksdagen skulle för sin del antaga i motionerna intagna författningsförslag, nämligen

1) lag angående ändrad lydelse av lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring;

2) lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp; samt

3) förordning angående ändrad lydelse av Kungl. Maj:ts förordning den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel.

Dessa författningsförslag inneburo, dels att medlemsbidraget skulle slopas utom i fråga om de fyra nordligaste länen, där det borde utgå med 50 öre per medlem, dels att statsbidraget till läkemedelsrabatteringen skulle slopas, dels att karenslöppet vid läkemedelsrabatteringen skulle höjas från tre till fem kronor och dels att statsbidraget till grundsjukpenning, grundhempening och grundpenning skulle sänkas från 50 till 40 procent.

I motionerna I: 505 och II: 599 hade yrkats, att riksdagen skulle

A. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att i samband med det påbörjade utredningsarbetet rörande skattesystemet översyn måtte göras av de sociala försäkringarnas finansiering — med undantag för ATP — i syfte att anpassa densamma i riktning mot en ökad grad av avgiftsfinansiering och så att fastare principer kunde vinnas på detta område med minskad belastning på bidrag ur allmänna statsmedel;

B. för sin del besluta, att med giltighet fr. o. m. den 1 januari 1962

1. statsbidraget till sjukförsäkringskostnader för grundsjukpenning samt till läkarvård och tandvård skulle bestämmas till 20 procent, och

2. medlemsbidraget till sjukförsäkringen skulle slopas, och

att med giltighet fr. o. m. 1 juli 1961

3. karenslöppet vid läkemedelsrabatteringen skulle höjas från tre till fem kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner,

Om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

1) I: 365 och II: 431 samt
2) I: 505 och II: 599,
icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

I. beträffande 41 § sjukförsäkringslagen (avsåge sjukhjälsbidraget)

1) av herrar *Edström, Nyman, Anderson* i Sundsvall och *Wiklund* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till det under B 1 i motionerna I: 505 och II: 599 upptagna yrkandet, måtte för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag angående ändrad lydelse av 41 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring;

2) av herr *Birke* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 365 och II: 431 i motsvarande del, måtte för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag angående ändrad lydelse av 41 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring;

II. beträffande 42 § sjukförsäkringslagen (avsåge medlemsbidraget)

av herrar *Birke, Edström, Nyman* och *Anderson* i Sundsvall, fröken *Wetterström* samt herr *Wiklund* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 365 och II: 431 i motsvarande del samt i anledning av det under B 2 i motionerna I: 505 och II: 599 upptagna yrkandet, måtte för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag angående ändrad lydelse av 42 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring;

III. beträffande 13 § lagen om moderskapshjälp (avsåge statsbidraget till

grundpenning inom moderskapsförsäkringen)

av herr *Birke* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 365 och II: 431 i motsvarande del, måtte för sin del antaga i denna reservation infört förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp;

IV. beträffande 3 och 5 §§ förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel (avsåge karenslöppet vid och statsbidraget till läkemedelsrabatteringen)

av herrar *Birke, Edström, Nyman* och *Anderson* i Sundsvall, fröken *Wetterström* samt herr *Wiklund* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 365 och II: 431 i motsvarande del samt det under B 3 i motionerna I: 505 och II: 599 upptagna yrkandet, måtte för sin del antaga i reservationen infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ Kungl. Maj:ts förordning den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel;

V. beträffande översyn av socialförsäkringens finansiering

av herrar *Edström, Nyman, Anderson* i Sundsvall och *Wiklund* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till det under A i motionerna I: 505 och II: 599 upptagna yrkandet, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att i samband med det påbörjade utredningsarbetet rörande skattesystemet översyn måtte göras av de sociala försäkringarnas finansiering — med undantag för ATP — i syfte att anpassa densamma i riktning mot en ökad grad av avgiftsfinansiering och så att fastare principer kunde vinnas på detta område med minskad belastning på bidrag ur allmänna statsmedel.

Om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

Herr **BIRKE** (h):

Herr talman! De reservationer i andra lagutskottets utlåtande nr 15, som fröken Wetterström och jag biträder, medför för statsverket en besparing på ungefär 50 miljoner kronor. De besparingar som vi föreslår kommer inte att påverka avgifterna, utan dessa kan förbli praktiskt takt oförändrade.

Den under reservation IV föreslagna höjningen av karensbeloppet för läkemedel från tre till fem kronor medför att sjukkassornas utgifter kommer att nedgå med ungefär 18 miljoner kronor. Då borttagandet av statsbidraget till läkemedelsrabatteringen endast minskar sjukkassornas inkomster med 6,6 miljoner kronor, uppkommer ett överskott på ungefär 11 miljoner kronor. Det finns alltså utrymme för ytterligare begränsning av statsbidraget till sjukkassorna. Vi har därför under reservationen I:2 föreslagit att statsbidraget till grundsjukpenning, grundhempenning och grundpenning skall sänkas från 50 till 40 procent. Visserligen kommer statsbidraget till kassorna härigenom att minska med ett något större belopp än det tidigare nämnda överskottet på 11,4 miljoner kronor, men skillnaden blir i alla fall inte större än 7,9 miljoner kronor årligen. Eftersom kassorna under senare år uppvisat betydande överskott, har fonderna ökat kraftigt och är för närvarande uppe i över 400 miljoner kronor. Vi anser att någon ytterligare fondering icke behöver ske i framtiden, och vi har därför menat att statsbidraget kan minskas utan att man behöver höja avgifterna.

1958 års besparingsutredning föreslog att medlemsbidraget skulle slopas utom i de fyra nordligaste länen, där alltså ett bidrag med 50 öre per medlem skulle utgå. Liksom föregående år anser vi att besparingsutredningens förslag är synnerligen välmotiverat, i synnerhet som reformen kan genomföras utan att avgifterna behöver höjas, då det finns ytterligare utrymme för rationalisering inom sjukkasseorganisationen.

Frågan om höjning av karensbeloppet för läkemedel från tre till fem kronor

har vi här i kammaren diskuterat så många gånger tidigare att jag vill nöja mig med att framhålla, att en sådan höjning för den försäkrade endast skulle medföra en merutgift per inköpt läkemedel med högst en krona. I administrativt avseende skulle däremot reformen för såväl läkare som apotek och sjukkassor medföra en betydande förenkling.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna I 1), II, III och IV.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! För sjukförsäkringens finansiering utgår ju för närvarande ett avsevärt bidrag av allmänna statsmedel. För nästa budgetår är ifrågasvarande anslag upptaget till 285 miljoner kronor. Detta bidrag är ju att se som en subvention av sjukkassorna och står i mindre god överensstämmelse med själva försäkringstanken, enligt vilken sjukförsäkringen i princip skulle finansieras genom avgifter. Försäkringens sociala karaktär motiverar visserligen å andra sidan att undantag göres från avgiftsfinansieringsregeln i de fall där avgiften annars skulle bli påtagligt betungande. Sådana fall får anses föreligga när vederbörande på grund av långvarig sjukdom, arbetslöshet eller liknande omständigheter har mycket låg inkomst, men i övrigt synes riktigtast att finansieringen sker genom avgifter, vilka i princip kommer att svara mot de förmåner som försäkringen tryggar. Huruvida avgifterna sedan skall uttagas av arbetsgivaren eller direkt av försäkringstagaren är ju en sekundär fråga. En stigande reell inkomststandard gör det i och för sig naturligt att finansieringen i högre grad sker avgiftsvägen. Behovet av särskild subventionering av kostnaderna blir givetvis mindre, då försäkringstagarnas reella inkomster stiger.

De finansieringsmetoder som för närvarande tillämpas inom den svenska socialförsäkringen är föga enhetliga. ATP finansieras helt med avgifter. För folkpensioneringen utgår ju avsevärda bi-

Om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

drag av statsmedel. Man kan säga att största delen av kostnaderna täckes av statsmedel. Sjukförsäkringen intar här en mellanställning. Ungefär en fjärdedel av kostnaderna finansieras av statsmedel.

Det föreligger utan tvekan ett behov av klarare linjer, och det finns enligt min mening starka principiella skäl som talar för en ökad avgiftsfinansiering med åtföljande fastare samband mellan försäkringens förmåns- och finansieringssidor samt minskad belastning på statsbudgeten. I samband med det nyligen påbörjade utredningsarbetet rörande skattesystemet torde det vara lämpligt att en samlad översyn göres av de sociala försäkringarnas finansiering i syfte att anpassa densamma i riktning mot en bl. a. av den allmänna standardutvecklingen motiverad ökad grad av avgiftsfinansiering. Det förhåller sig inte så, att de sjuka därigenom på något sätt skulle belastas, utan belastningen kommer i båda fallen på de friska. Det gäller bara en avvägning om finansieringen skall ske via skatter eller avgifter.

Nu kan man göra gällande att så länge denna utredning pågår bör man ställa sig avvaktande. Men min uppfattning är att man redan nu mycket väl kan göra en justering av de tillämpade finansieringsreglerna, så att det nu utgående statsbidraget nedsättes, i all synnerhet som — vilket en föregående talare påpekade — sjukkassorna har gjort betydande fonderingar, som för närvarande uppgår till många hundra miljoner kronor och som ökar för varje år.

Det är ju ur den synpunkten som vi föreslår vissa besparingar genom att minska statsbidraget till sjukkassornas kostnader för grundsjukpenning samt till läkarvård och genom att slopa medlemsbidraget till sjukkassorna.

Den tredje punkten gäller läkemedelsrabatteringen. I detta fall är det utan tvekan så att förslaget kommer att något beröra de sjuka. Det kommer att medföra en något ökad kostnad, som kommer att uppgå till högst en krona per läkemedel, och det berör inte alls vad

som verkligen är känsligt och viktigt, nämligen de fria läkemedlen, utan gäller endast de rabatterade läkemedlen. Enligt vad vi vet har kostnaderna för läkemedlen stigit högst avsevärt. Vi vet att 1953 års principbeslut förutsatte en årlig kostnadsram av 34 miljoner kronor. År 1957 hade kostnaderna stigit till 64 miljoner kronor, år 1960 till 93 miljoner kronor, och för nästa budgetår beräknas de stiga till över 100 miljoner kronor. Därför tillsatte man år 1957 en utredning med uppdrag att överse läkemedelsreformen. Den utredningen har framlagt ett förslag att den enskilde själv skulle bära läkemedelskostnader upp till 50 kronor per år. Är det då inte bättre att försöka återge karensbeloppet det reella värde som det hade när det fastställdes? Det värdet är i dag fem kronor. Är det inte bättre att gå denna väg än att den enskilde själv skall få bära kostnaden upp till 50 kronor per år? Det är så jag ser saken, och jag tror därför att det även ur den sjukets synpunkt är bättre att vi genomför denna reform i tid så att vi kan begränsa utgifterna och inte behöver vidta den strängare åtgärd som det innebär att den sjuke skulle stå för en kostnad av upp till 50 kronor per år.

Detta är bakgrunden till de reservationer och motioner som har framkommit från folkpartihåll. Jag vill ännu en gång understryka att dessa förslag inte innebär någon som helst belastning för de sjuka utan endast gäller en omfördelning av finansieringen, lagd på de friska, mellan skatt och avgifter.

Med den motiveringen ber jag att få yrka bifall till de med I 1), II, IV och V betecknade reservationerna.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Det ser ut som om vi människor aldrig skulle slippa bekymmer — saknar vi några kronor har vi bekymmer för det, och har vi fått några kronor över, tycks det vara lika besvärligt. När det gäller frågan om fonderingen för sjukkassorna har det varje år

Om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

varit tal om hur denna fondering skall kunna nedbringas. Man säger att statsbidragen är för höga, och man vill av denna anledning ha en ändring så att fonderingen nedbringas. Nu får vi inte glömma bort en viktig sak — som jag tidigare framhållit — att anledningen till att fonderna växer är först och främst att vi har ett så gott hälsotillstånd, och detta får vi tacka våra mycket förnämliga läkare och vetenskapsmän för. Men jag har också framhållit att ingen vet vad som kan inträffa — det kan bli en epidemi av mycket omfattande slag som kan komma att kosta mycket pengar. Jag tror att man har stirrat sig blind på denna fondering. Det är därför nödvändigt att jag fortsätter att läsa vidare i besparingsutredningens förslag där herr Birke slutade.

Förra gången vi behandlade frågan hade ärendet remitterats till riksförsäkringsanstalten, som alltså uttalade sig om vad besparingsutredningen framhöll när det gäller sjukförsäkringsanstalten. Riksförsäkringsanstalten anförde, att de överskott som uppkommit under sjukförsäkringsanstaltens verksamhetstid hade enligt anstalten ej varit så stora att fonderingsbehovet inom kassorna kunde anses täckt. Om medlemsbidraget då skulle slopas måste ett belopp motsvarande bidraget tillföras kassorna genom avgiftshöjning. Anstalten påpekade vidare att i 34 § sjukförsäkringslagen föreskrives att förvaltningskostnaderna skall fördelas på avgifterna till sjukvårdsförsäkringen och till försäkringen för grundsjukpenning. Det blev alltså, framhöll anstalten vidare, avgifterna för det obligatoriska grundskyddet vid sjukdom som måste höjas. Vidare påpekade anstalten att de båda av medlemsbidraget berörda försäkringsgrenarna uppvisade för åren 1956, 1957 och 1958 tillsammans omkring 9 miljoner kronor i underskott.

Jag tror att vi får vara överens om att även denna gång invänta den utredning som pågår i dessa frågor. Jag erinrar om att socialförsäkringskommittén för

några veckor sedan i pressen bekantgjorde att man kommer att framlägga ett förslag som innebär höjning av dagbeloppet, vilket nu är högst 20 kronor och som man hade tänkt sig skulle bli högst 28 kronor. Med detta följer också en avgiftshöjning, såvitt jag kan förstå.

Det finns således ingen anledning att yrka att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en utredning, eftersom en sådan ju är i vardande. Det gäller ju endast att ge sig till tåls och invänta vad socialförsäkringskommittén har att komma med, så att vi kan ta ställning till frågan i hela dess vid och slipper att bryta ut vissa detaljer, som motionärerna nu vill.

Riksdagen har också vid flera tillfällen behandlat och tagit ställning till dessa motioner och deras yrkanden och förklarar att man inte vill medverka till en försämring av de försäkrades förmåner. Det kan inte hjälpas, herr Edström, att de ändringar, som här är föreslagna och som man vill att riksdagen skall antaga, absolut innebär försämringar för den enskilde medborgaren. Det måste bli ökade kostnader för den enskilde om man sänker statsbidragen. Luckan måste ju fyllas ut på något sätt. Jag tror inte det är klokt att sänka fonderingarna i den utsträckning som motionärerna har tänkt sig, ty jag anser inte att vi, som motionärerna tror, därmed skulle ha tryggt sjukförsäkringen om några epidemiska sjukdomar skulle inträffa.

Herr talman! Det finns ingen anledning att uppehålla sig vidare med dessa frågor. Det har sagts så mycket under föregående riksdagar om detta. Jag ber endast att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de reservationer som är fogade vid utskottets utlåtande.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill bara i en kort replik till herr Svensson säga att vårt förslag inte skulle medföra någon ökad belastning för de sjuka och att det naturligtvis innebär samma belastning för

Om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

de friska som i dag. Pengarna måste tas från något håll. Det är endast fråga om en avvägning mellan hur mycket som skall tas avgiftsvägen och hur mycket som skall tas skattevägen. Vårt förslag innebär en förskjutning från skattevägen till avgiftsvägen. Pengarna tas ju från medborgarna i båda fallen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner avseende utskottets hemställan komme att framställas *först* särskilt beträffande 41 § sjukförsäkringslagen, *därefter* särskilt angående 42 § sjukförsäkringslagen, *vidare* särskilt rörande 13 § lagen om moderskapshjälp, *ytterligare* särskilt i fråga om 3 och 5 §§ förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel, *därpå* särskilt avseende fråga om översyn av socialförsäkringens finansiering samt *slutligen* särskilt avseende utskottets hemställan i övrigt.

Beträffande 41 § sjukförsäkringslagen (avseende sjukhjälsbidraget)

Angående förevarande paragraf, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Edström*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet beträffande denna paragraf avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Birke*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i den av honom och fröken *Wetterström* vid utlåtandet beträffande denna paragraf anförda reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Birke* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren vil-

le antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Birkes* yrkande.

Herr *Edström* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående andra lagutskottets utlåtande nr 15 såvitt avser 41 § sjukförsäkringslagen antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr *Birke* och fröken *Wetterström* vid utlåtandet beträffande förevarande paragraf avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits den av herr *Edström* m. fl. beträffande paragrafen avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Birke* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 17;

Nej — 25.

Därjämte hade 76 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 såvitt avser 41 § sjukförsäkringslagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Edström m. fl. vid utlåtandet beträffande nämnda paragraf avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Edström begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 24.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Betr. 42 § sjukförsäkringslagen (avseende medlemsbidraget)

I fråga om denna paragraf, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet beträffande förevarande paragraf avgivna reservationen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Birke begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 såvitt avser 42 § sjukförsäkringslagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet beträffande förevarande paragraf avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Betr. 13 § lagen om moderskapshjälp (avseende statsbidraget till grundpenning inom moderskapsförsäkringen)

I avseende å denna paragraf gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet beträffande nämnda paragraf avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Birke begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 såvitt avser 13 § lagen om moderskapshjälp, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet beträffande nämnda paragraf avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. mödrahjälpen

Betr. 3 och 5 §§ förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel (avseende karensbeloppet vid och statsbidraget till läkemedelsrabatteringen)

I vad gällde förevarande paragrafer, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet beträffande nämnda paragrafer avgivna reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Birke* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 såvitt avser 3 och 5 §§ förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet beträffande nämnda paragrafer avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Betr. översyn av socialförsäkringens finansiering

Såvitt avsåge denna fråga gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet i ämnet avgivna reservationen; och förklarades den förra pro-

positionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Utskottets hemställan i övrigt

Bifölls.

Ang. mödrahjälpen

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner om skyndsamt förslag rörande mödrahjälpen.

Andra lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 510 i första kammaren av herrar *Wirmark* och *Helleblad* samt nr 598 i andra kammaren av herr *Svensson* i Kungälv *m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga, att frågan om mödrahjälpens framtida organisation och innehåll måtte givas prioritet i den socialpolitiska kommittén och att förslag snarast möjligt måtte föreläggas riksdagen för avgörande.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 510 och II: 598, icke måtte föranleda någon annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde, att motionerna måtte överlämnas till socialpolitiska kommittén för kändedom.

Reservation hade anmälts av herr *Birke* och fröken *Wetterström*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **WIRMARK** (s):

Herr talman! Det särskilda samhälleliga stöd som utgår vid havandeskap och barnsörd har formerna av dels moderskapshjälp, dels mödrahjälp. Moderskapshjälpen är en generell försäkringsförmån som genom sjukförsäkringsförmån som genom sjukförsäkringsförmån tillfaller så gott som alla barnafödskor. Mödrahjälp däremot är en individuellt be-

Ang. mödrahjälpen

hovsprövad hjälpform som kan utgå till kvinna vid havandeskap eller barnsörd, där behov eller ömmande omständigheter föreligger. I de motioner som nu behandlas — nr 598 i andra kammaren och nr 510 i denna kammare — framhålles att mödrahjälpen framtida organisation och innehåll borde få en omedelbar behandling inom socialpolitiska kommittén och att förslag därom snarast borde föreläggas riksdagen.

Den nuvarande behandlingen av ansökningar om mödrahjälp är ytterst restriktiv. Skall det över huvud taget vara möjligt att erhålla mödrahjälp måste årsinkomsten vara låg — ja, mycket låg. Årsinkomsten för förstföderska i ortsgrupp 3 får inte ens uppgå till 2 000 kronor om mödrahjälpen maximibelopp skall utgå. De spärrande inkomsterna ligger långt under nutida lägsta arbetslösnivå. Det är tydligt att de rådgivande normer, som socialstyrelsen utarbetade för nio år sedan, inte motsvarar dagens behov och förhållanden. Detta avspeglas även däri att medan under de första tio åren nära 50 procent av alla barnaföderskor fick mödrahjälp, så fick under år 1959 endast 16 procent del av denna hjälpform.

Även om mödrahjälpen utformning och administration diskuterats och behandlats vid olika tillfällen och av olika instanser och därvid meningarna har varit delade och olika förslag framkommit, får detta dock inte medföra att en acceptabel lösning av frågan fördröjes. Det är därför med tillfredsställelse som man i andra lagutskottets utlåtande läser att socialpolitiska kommittén avser att under innevarande år avlämna ett betänkande. Man får då hoppas att de här vidrörda problemen kommer att behandlas och att förslag till förbättringar kan emotes.

Herr talman! Jag har i denna fråga intet annat yrkande än om bifall till andra lagutskottets förslag.

Herr BIRKE (h):

Herr talman! Den blanka reservation som är bifogad utlåtandet innebär att reservationerna anser att man bör kunna av-

veckla mödrahjälpen sedan vi har fått moderskapsförsäkringen.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Då det inte föreligger någon oenighet mellan motionärerna och utskottet, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av väckta motioner angående omreglering av vissa livräntor, m. m.;

nr 29, i anledning av väckta motioner om viss fråga rörande samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och den allmänna sjukförsäkringen; samt

nr 30, i anledning av väckta motioner om karenstiden i fråga om sjukpenning för de yrkesskadeförsäkrade vid samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 115, med förslag till lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.;

nr 119, med förslag till förordning om förfarandet i anmärkningsmål, m. m.;

nr 123, angående förflyttning av Svea artilleriregemente m. m.;

nr 125, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 18 september 1943 (nr 691) om villkorlig frigivning;

nr 126, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister; samt

nr 127, angående godkännande av konventionen angående Organisationen för

ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) m. m.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1961/62, i vad avser försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilleat, varmed skogsvårdsavgiften för år 1961 skall utgå;

nr 13, i anledning av väckta motioner angående kyrkoskatten för den som icke tillhör svenska kyrkan;

nr 20, i anledning av väckta motioner angående värdering av varulager vid beskattningen;

nr 29, i anledning av väckta motioner angående viss reformering av avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse, m. m.;

nr 31, i anledning av väckt motion om viss utvidgning av skattebefrielsen för invalidfordon;

nr 32, i anledning av väckta motioner om utredning rörande arvs- och gåvo-beskattningen;

nr 33, i anledning av väckta motioner rörande vissa ändringar i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt; samt

nr 38, i anledning av väckta motioner om avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolag och ekonomiska föreningar;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner om befrielse i vissa fall från skyldighet att upprätta bouppteckning, m. m.;

nr 23, i anledning av väckt motion om upphävande av licenstvånget för hagelbössor; samt

nr 24, i anledning av väckt motion om uppräkning av civilrättsliga underhållsbidrag;

andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga, dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser om skydd mot flyghavre;

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 12, i anledning av motioner om ändring i bestämmelserna angående folkbokföring av patienter i familjevård; samt

nr 13, i anledning av motioner om ändrade folkbokföringsregler vid inflyttning i pensionärshem i kommunal regi;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande fiskerilånefonden och lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. jämte i ämnena väckta motioner;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1961/62 till Befrämjande av landsbyg-

dens elektrifiering jämte i ämnet väckta motioner;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa bestämmelser till förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar, m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående plan för den officiella kartläggningen samt anslag för budgetåret 1961/62 till rikets allmänna kartverk, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 15, i anledning av väckta motioner angående anslag till byggnadsarbeten vid statens maskinprovningar;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m. såvitt avser bemyndigande för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att avyttra fast egendom; samt

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt stöd åt lin- och hamphanteringen, m. m.; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtan- den:

nr 13, i anledning av väckta motioner om stimulerande av gåvor till religiösa m. fl. ändamål;

nr 14, i anledning av väckta motioner om statlig rådgivningsverksamhet vid byggande av ungdomsgårdar;

nr 15, i anledning av väckta motioner om utredning rörande den äldre arbetskraften;

nr 16, i anledning av väckt motion angående fördelningen mellan i skoldistrikt ingående kommuner av kostnader för högstadiets genomförande i enhetsskolan; samt

nr 17, i anledning av väckta motioner angående det ekonomiska ansvaret för kommunal verksamhet genom särskilda rättssubjekt.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 585, av herr *Andersson, Torsten, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.;

nr 586, av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, och herr *Carlsson, Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.;

nr 587, av herrar *Hagberg* och *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.;

nr 588, av herr *Persson, Helmer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.;

nr 589, av herr *Sjönell*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.;

nr 590, av herr *Edström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 78, angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa forskningsråd m. m.;

nr 591, av herrar *Edström* och *Hedblom*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 82, angående handelsgymnasieutbildningen samt anslag för budgetåret 1961/62 till de statsunderstödda handelsgymnasierna;

nr 592, av herr *Gorthon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 84, angående riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet, m. m.;

nr 593, av herr *Widén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 85, angående vissa frågor rörande rektorstjänsterna inom skolväsendet m. m.;

nr 594, av herr *Andersson, Torsten, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90, angående ändring av vissa postavgifter m. m.;

nr 595, av herr *Eskilsson m. fl.*, i an-

ledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90, angående ändring av vissa postavgifter m. m.;

nr 596, av herr *Ohlsson, Ebbe*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90, angående ändring av vissa postavgifter m. m.;

nr 597, av herr *Gezelius*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag om förbättrad taxeringskontroll;

nr 598, av herrar *Gezelius* och *Schött*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag om förbättrad taxeringskontroll;

nr 599, av herr *Jacobsson, Gösta*, och herr *Hansson, Gustaf Henry*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag om förbättrad taxeringskontroll;

nr 600, av herr *Schött m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag om förbättrad taxeringskontroll;

nr 601, av herr *Spetz m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag om förbättrad taxeringskontroll;

nr 602, av herr *Spetz m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag om förbättrad taxeringskontroll;

nr 603, av herr *Stefanson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag om förbättrad taxeringskontroll;

nr 604, av herr *Sundin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag om förbättrad taxeringskontroll;

nr 605, av herr *Andersson, Axel Emanuel*, och herr *Gustafsson, Nils-Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena;

nr 606, av herr *Elowsson, Nils, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena;

nr 607, av herr *Jonsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena;

nr 608, av herr *Nilsson, Ferdinand*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena;

nr 609, av herr *Nilsson, Ferdinand*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena;

nr 610, av herr *Näsström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena;

nr 611, av herr *Olsson, Ernst*, och herr *Svanström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena;

nr 612, av herr *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena;

nr 613, av herr *Pettersson, Harald, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena;

nr 614, av herr *Pettersson, Harald, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62;

nr 615, av herr *Jonasson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m.;

nr 616, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94, angående ett system för permanent skördeskadeskydd, m. m.;

nr 617, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94, angående ett system för permanent skördeskadeskydd, m. m.;

nr 618, av herr *Eskilsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94, angående ett system för permanent skördeskadeskydd, m. m.;

nr 619, av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94, angående ett system för permanent skördeeskadeskydd, m. m.;

nr 620, av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94, angående ett system för permanent skördeeskadeskydd, m. m.; och

nr 621, av herr *Nord m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94, angående ett system för permanent skördeeskadeskydd, m. m.

delad plan har angivits att nionde huvudtiteln kommer att behandlas fredagen den 14. Jordbruksutskottets utlåtande nr 1, som avser nionde huvudtiteln, har visserligen bordlagts redan i dag, varför det kan behandlas redan onsdagen den 12. Med hänsyn till det stora antal ärenden som i övrigt anmälts till bordläggning i dag kommer jag emellertid — efter samråd med företrädare för jordbruksutskottet — att i sinom tid föreslå att samtliga av jordbruksutskottet i dag till bordläggning anmälda ärenden av kammaren behandlas fredagen den 14 dennes.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få lämna ett meddelande som berör plena i nästa vecka.

Såsom förut tillkännagivits hålles arbetsplena såväl onsdagen den 12 som fredagen den 14 dennes. I en tidigare ut-

---

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.06.

In fidem
K.-G. Lindelöw